

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ:ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

**Ημερίδα παρουσίασης εκπαιδευτικού πακέτου
για το μάθημα «Σύγχρονος Κόσμος: Πολίτης και Δημοκρατία»
ΥΠΠΕΘ, 1/11/2018**

**Δρ Ασπασία Οικονόμου
Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ (ΠΕ78)
Συντονίστρια Επιστημονικής Μονάδας Κοινωνικών Επιστημών**

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Οικονόμου Ασπασία, Σύμβουλος Β' ΙΕΠ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Κορωναίου Αλεξάνδρα, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
Μακρυνιώτη Δήμητρα, Καθηγήτρια Ε.Κ.Π.Α.
Στυλιανού Άρης, Αναπληρωτής Καθηγητής Α.Π.Θ.

ΕΚΠΟΝΗΣΗ- ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ- ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Μέλη της Μονάδας Κοινωνικών Επιστημών του ΙΕΠ

Οικονόμου Ασπασία, Σύμβουλος Β' ΙΕΠ, Συντονίστρια Μονάδας
Κουτίδου Ευαγγελία, Σύμβουλος Β' ΙΕΠ

Νέλλα Αθηνά, Σύμβουλος Β' ΙΕΠ

Ψάλτου Ευστράτιος, Σύμβουλος Β' ΙΕΠ

Μαυρικάκης Ευάγγελος, Αποσπασμένος εκπαιδευτικός

Νικάκης Βασίλειος, Αποσπασμένος εκπαιδευτικός

Σπανέλλη Μαρία-Τατιάνα, Αποσπασμένη εκπαιδευτικός

Τσιαούση Δήμητρα, Αποσπασμένη εκπαιδευτικός

ΕΚΠΟΝΗΣΗ

Εξωτερικοί Εμπειρογνώμονες

Θεριανός Κωνσταντίνος, Εκπαιδευτικός Δημοσίου Τομέα (ΠΕ78)

Κανιαδάκη Χρυσούλα, Εκπαιδευτικός Δημοσίου Τομέα (ΠΕ78)

Κούκιας Θεόδωρος, Εκπαιδευτικός Δημοσίου Τομέα (ΠΕ 80)

Μιμιλίδου Παρθένα, Σχολική Σύμβουλος Κοινωνιολόγων

Μπίκος Γεώργιος, Εκπαιδευτικός Δημοσίου Τομέα (ΠΕ78)

Μυλωνάς Δημήτριος, Σχολικός Σύμβουλος Οικονομολόγων

Ορφανάκη Καλλιόπη, Εκπαιδευτικός Δημοσίου Τομέα (ΠΕ78)

Παπαδάκη Ειρήνη, Σχολική Σύμβουλος Νομικών και Πολιτικών Επιστημών

Ρουμπίδης Χρήστος, Σχολικός Σύμβουλος Κοινωνιολόγων

Συρμακέσης Στέφανος, Εκπαιδευτικός Δημοσίου Τομέα (ΠΕ80)

Το Μάθημα
«Σύγχρονος κόσμος: Πολίτης και Δημοκρατία»
και ο Φάκελος του Μαθήματος

Διαφορές με προηγούμενα ΠΣ - Καινοτομίες

1ο Βασικό Ερώτημα: «Τι»

Γνώσεις

Τι θέλουμε να μάθουν οι μαθητές αυτής της ηλικίας;

Ικανότητες και στάσεις

Ποιες ικανότητες και ποιες στάσεις θα πρέπει να αναπτύξουν οι μαθητές για να ενδιαφερθούν για τα κοινά, για να γίνουν ενεργοί πολίτες, να κινητοποιηθούν ώστε να διαμορφώσουν την ταυτότητά τους ως πολίτες μιας δημοκρατικής κοινωνίας

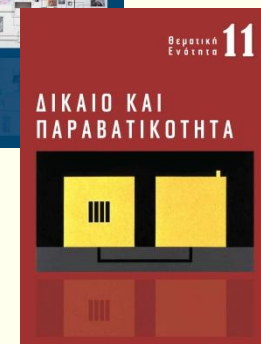
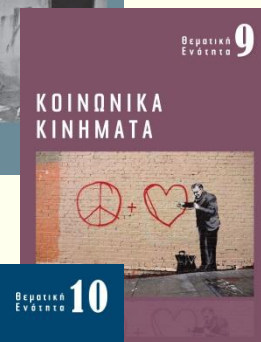
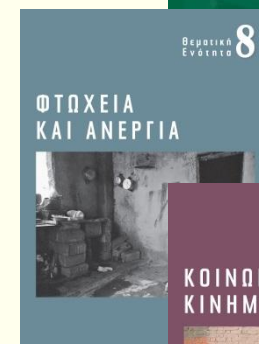
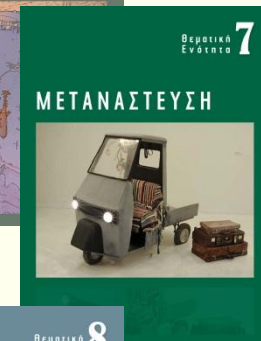
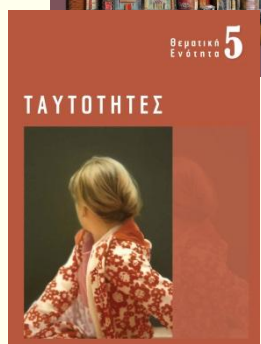
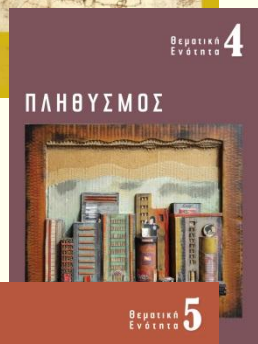
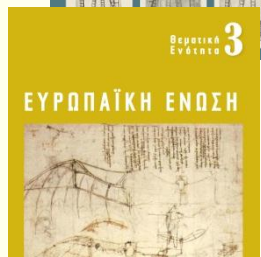
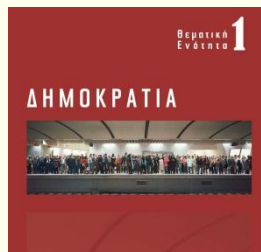
Γνωστική Πρώτη Ύλη

- ✓ Τι πρέπει να γνωρίζουν οι μαθητές και οι μαθήτριες;
- ✓ Σε ποια επίμαχα ερωτήματα θέλουμε να μπορούν να απαντούν οι μαθητές αυτής της ηλικίας;

Περιγραφή νέας δομής (11 θεματικές ενότητες)

Περιεχόμενο - Διάρκεια

- ΘΕ 1** Δημοκρατία
- ΘΕ 2** Πολίτης και Δικαιώματα
- ΘΕ 3** Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.)
- ΘΕ 4** Πληθυσμός
- ΘΕ 5** Ταυτότητες
- ΘΕ 6** Παγκοσμιοποίηση
- ΘΕ 7** Μετανάστευση
- ΘΕ 8** Φτώχεια και Ανεργία
- ΘΕ 9** Κοινωνικά Κινήματα
- ΘΕ 10** Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ)
- ΘΕ 11** Δίκαιο και Παραβατικότητα

2ο Βασικό Ερώτημα: «Πώς»

«Πώς»

Ως προς
το **υλικό**

Ως προς τη **μέθοδο**
και τις **τεχνικές**

*αυθεντικά
και διασκευασμένα κείμενα,
κόμικς, ποιήματα, μαρτυρίες,
σχεδιαγράμματα, πίνακες,
εικαστικό υλικό που
προσφέρεται για προεκτάσεις*

- *ενεργητική συμμετοχή
με βιωματικές
εκπαιδευτικές τεχνικές*
- *προσέγγιση
του γνωστικού υλικού
μέσω των
δραστηριοτήτων*

**Το όχημα της υλοποίησης των μαθησιακών στόχων είναι οι
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**

Κείμενα

Σ' αυτόν τον τύπο καθεστώτος αποφασίζει η πλειοψηφία για την πορεία που πρέπει να ακολουθηθεί στα κοινά· όμως η πλειοψηφία δεν είναι αναγκαστικά φωτισμένη: ο καθένας έχει τις έγνοιες του, ούτε γνωρίζει σε βάθος τις κοινές υποθέσεις, οι οποίες είναι εξάλλου αρκετά περίπλοκες. Ακούει λοιπόν ευχαρίστως τις συμβουλές των πιο αρμοδίων. Δε θεωρεί αναγκαστικά αρμόδιους όσους κατέχουν μια ανώτερη γνώση, αλλά όσους ξέρουν να του μιλάνε με τρόπο θελκτικό, τους καλούς ρήτορες, τους σοφιστές. Η δημοκρατία απειλείται μονίμως από τη δημαγωγία, ο καλός ομιλητής μπορεί να κερδίσει την αποδοχή (και την ψήφο) της πλειοψηφίας, εις βάρος ενός συμβούλου πιο λογικού αλλά λιγότερο εύγλωττου.

Πηγή: Todorov, T. (2012). *Οι εσωτερικοί εχθροί της δημοκρατίας* (μετάφραση: Σώτη Τριανταφύλλου και Μαριάννα Κουτάλου). Αθήνα: Πατάκης.

Θεματική
Ενότητα **1**

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Στην πραγματικότητα, η κυβέρνηση προϋποθέτει τον συνδυασμό πολλών δύσκολων πραγμάτων. Πρώτον, ένα πολύ μικρό κράτος*^{ΓΛ} όπου ο λαός εύκολα μπορεί να συγκεντρωθεί και κάθε πολίτης μπορεί να γνωρίζει εύκολα όλους τους άλλους. Δεύτερον, μεγάλη απλότητα στα ήθη που να προλαμβάνουν πληθώρα ζητημάτων και τις περίπλοκες συζητήσεις. Κατόπιν, μεγάλη ισότητα στις τάξεις και στις περιουσίες, χωρίς την οποία η ισότητα στα δικαιώματα και την εξουσία δεν μπορεί να διαρκέσει. Τέλος, λίγη ή και καθόλου πολυτέλεια, γιατί είτε είναι το αποτέλεσμα του πλούτου είτε τον απαιτεί· διαφθείρει έτσι και τον πλούσιο και τον φτωχό, τον πρώτο με την απόκτησή του, τον δεύτερο με τη ζήλια. Ο πλούτος πουλά την πατρίδα στη μαλθακότητα και τη ματαιοδοξία· στερεί το κράτος από όλους τους πολίτες του, υποδουλώνοντας τους μεν στους δε, και όλους μαζί στη δοξασία.

Να γιατί ένας διάσημος συγγραφέας (σημ. αναφέρεται στον Μοντεσκιέ) θεώρησε ως βάση της πολιτείας την αρετή, γιατί όλες αυτές οι προϋποθέσεις δεν μπορούν να υπάρξουν δίχως αρετή. [...]

Κυρίως σε αυτή την πολιτική σύσταση [τη δημοκρατική ή λαϊκή μορφή διακυβέρνησης] πρέπει ο πολίτης να οπλίζεται με δύναμη και σταθερότητα, και να επαναλαμβάνει κάθε μέρα της ζωής του από τα βάθη της καρδιάς του ό,τι έλεγε ένας ενάρετος Παλατίνο¹ στη Δίαιτα² της Πολωνίας: *Malò periculosam libertatem quam quietam servitutem* (Καλύτερα μια ελευθερία γεμάτη κινδύνους παρά μια ήσυχη σκλαβιά).

Πηγή: Ρουσσώ, Ζ. Ζ. (2004). *Το κοινωνικό συμβόλαιο ή αρχές πολιτικού δικαίου* (μετάφραση: Βασιλική Γρηγοροπούλου και Αλβέρτος Σταϊνχάουερ). Αθήνα: Πόλις.

«Η απαίτηση να μην επαναληφθεί το Άουσβιτς είναι η πρώτη και κύρια που τίθεται στην εκπαίδευση. Προηγείται τόσο πολύ κάθε άλλης που δεν πιστεύω ότι χρειάζεται ή ότι οφείλω να την αιτιολογήσω. Μου είναι ακατανόητο το πόσο λίγο έχει καταδεχθεί κανείς μέχρι σήμερα να ασχοληθεί μαζί της. Η αιτιολόγησή της θα είχε κάτι το τερατώδες ενόψει της τερατωδίας που συντελέστηκε. Ωστόσο, το γεγονός ότι έχει κανείς τόσο περιορισμένη συνείδηση αυτής της απαίτησης και των ερωτημάτων που εγείρει δείχνει ότι το τερατώδες δεν έχει γίνει κτήμα των ανθρώπων, κάτι που αποτελεί σύμπτωμα του ότι, όσον αφορά την κατάσταση της συνείδησης και της ασυνείδησής των ανθρώπων, η πιθανότητα της επανάληψης εξακολουθεί να υφίσταται».

Πηγή: Αντόρνο, Β. Τ. (2017). *Η εκπαίδευση μετά το Άουσβιτς: είκοσι πέντε χρόνια* (μετάφραση: Γιώργος Σαγκρωτώνης). Αθήνα: Νήσος.

«ΚΕΡΔΙΣΕ Ή ΧΑΣΕ, ΑΛΛΑ ΠΑΝΤΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΑ!»
ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΚΑΙ Η ΑΜΕΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ,
ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ

Οι «Κορίνθιαν Παουλίστα» είναι μία από τις ιστορικές και δημοφιλέστερες ποδοσφαιρικές ομάδες της Βραζιλίας, με εκατομμύρια φιλάθλους. Ιδρύθηκε το 1910 στο Σάο Πάολο από μετανάστες εργάτες, ενώ ακόμα και σήμερα διατηρεί ισχυρούς δεσμούς με τις λαϊκές τάξεις της χώρας. Στην πλούσια ιστορία της έχει να επιδείξει αμέτρητες διακρίσεις και δεκάδες κατακτήσεις τίτλων, μεταξύ των οποίων τέσσερα πρωταθλήματα Βραζιλίας, ένα Κόπα Λιμπερταδόρες και δύο παγκόσμια κύπελλα συλλόγων, καθώς επίσης την ανάδειξη σπουδαίων ποδοσφαιριστών παγκόσμιας κλάσης όπως ο Γκαρίντσα, ο Ριβελίνο, ο Σόκρατες, ο Ρονάλντο, ο Ρομπέρτο Κάρλος κ.ά.

Ο Σόκρατες

Το 1982, κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας, προκηρύχθηκαν εκλογές για την προεδρία του συλλόγου. Υποψήφιοι ήταν δύο συνδυασμοί με αντίθετες ιδέες και αντιλήψεις. Ο πρώτος συνδυασμός, με το όνομα «Τάξη και Αλήθεια», αντιπροσώπευε το παλιό κατεστημένο, που απολάμβανε τη στήριξη του δικτατορικού καθεστώτος. Επρόκειτο για ένα συγκεντρωτικό μοντέλο διοίκησης που ανέθετε όλες τις αρμοδιότητες και την ευθύνη των αποφάσεων στον πρόεδρο και έναν κύκλο στενών συνεργατών. Ο δεύτερος συνδυασμός ήταν αυτός του κινήματος της «Κορινθιακής Δημοκρατίας», που διεκδικούσε ένα εναλλακτικό μοντέλο διοίκησης με ισότιμη συμμετοχή όλων των μελών του ποδοσφαιρικού τμήματος, ακόμα και των φιλάθλων. Ανάμεσα στους

Η σημασία της συμμετοχής στην άμεση δημοκρατία Το παράδειγμα των Κορίνθιαν Παουλίστα

Θεματική
Ενότητα 1

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

εμπνευστές του κινήματος ήταν ο αρχηγός της ομάδας Σόκρατες και ο αμυντικός Βλαντιμίρ. Επρόκειτο για μία διαμάχη ανάμεσα σε δύο διαφορετικά μοντέλα οργάνωσης της κοινωνικής ζωής, ανάμεσα στον αυταρχισμό και την ολιγαρχία από τη μία μεριά και τη δημοκρατία από την άλλη. Η εκλογική νίκη της «Κορινθιακής Δημοκρατίας» σηματοδότησε μια νέα εποχή για το βραζιλιάνικο ποδόσφαιρο και αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για την υπόλοιπη κοινωνία. Με κεντρικό σύνθημα «Κέρδισε ή χάσε, αλλά πάντα δημοκρατικά» το κίνημα της «Κορινθιακής

Ο Σόκρατες και ποδοσφαιριστές των Κορίνθιαν

Δημοκρατίας» κατάφερε να κερδίσει την υποστήριξη της φιλάθλης κοινής γνώμης και να πάρει γρήγορα μαζικές διαστάσεις. «Ο βασικός στόχος μας», αναφέρει ο Σόκρατες, «ήταν ο εκδημοκρατισμός της έκφρασης. Η ομάδα μας αποφάσισε να διεξάγει ψηφοφορία για τα πάντα. Έτσι θα έπρεπε να συμβαίνει και στην κοινωνία». Οι παίκτες και το προπονητικό τιμ άρχισαν να συζητούν και να εκφράζουν τη γνώμη τους για διάφορα ζητήματα που αφορούσαν τη λειτουργία της ομάδας (π.χ. την ώρα του φαγητού, την επιλογή του ξενοδοχείου στο οποίο θα κατέλυε ή αποστολή πριν από τους αγώνες ή ακόμα και τις μεταγραφές), ενώ όλες οι αποφάσεις λαμβάνονταν

μέσα από συλλογικές διαδικασίες. Έτσι, η γνώμη του φροντιστή είχε την ίδια βαρύτητα με αυτή του αρχηγού, του προπονητή ή του προέδρου της ομάδας.

Διασκευασμένο κείμενο από το: Διδυμώτης, Ο., Μαρκοπούλου, Ε., Παρασκευά-Βελουδογιάννη, Δ., Τσεβρένη, Μ. και Ομάδα Εργασίας «Δημοκρατική Παιδεία». (2017). Επιπλέον Υλικό: Όψεις της αυταποκαθάρσεως. Στο: Δημοκρατική Παιδεία. Αθήνα: ΕΚΠΑ.

Ατομικά, Πολιτικά και Κοινωνικά Δικαιώματα

Προτείνω τη διάκριση της ιδιότητας του πολίτη σε τρία μέρη: [...] *ατομικό, πολιτικό και κοινωνικό*. Το «ατομικό» στοιχείο συνθέτουν τα δικαιώματα που είναι απαραίτητα για την ελευθερία του ατόμου – προσωπική ελευθερία, ελευθερία της έκφρασης, της σκέψης και της πίστης, το δικαίωμα της ιδιοκτησίας και της ελεύθερης σύναψης συμβάσεων και της απονομής δικαιοσύνης [...] Με το «πολιτικό» στοιχείο εννοώ το δικαίωμα της συμμετοχής στην άσκηση πολιτικής εξουσίας [...] για το άτομο ως μέλος σώματος που του έχει δοθεί πολιτική εξουσία ή ως εκλογέα των μελών ενός τέτοιου σώματος. Οι αντίστοιχοι θεσμοί είναι το κοινοβούλιο και τα όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης. Με το «κοινωνικό» στοιχείο εννοώ όλο το φάσμα από το δικαίωμα σε ένα μέσο επίπεδο οικονομικής ευημερίας [...] μέχρι το δικαίωμα [...] να ζήσει κανείς τη ζωή πολιτισμένου όντος [...] Οι πλησιέστεροι θεσμοί είναι το εκπαιδευτικό σύστημα και οι κοινωνικές υπηρεσίες.

Marshall, H. T. (2000). *Ιδιότητα του Πολίτη και Κοινωνική Τάξη*.

Στο: T. H. Marshall, και T. Bottomore, *Ιδιότητα του Πολίτη και Κοινωνική Τάξη* (εισαγωγή-μετάφραση: Όλγα Στασινοπούλου). Αθήνα: Gutenberg. (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 1950)

Θεματική
Ενότητα **2**

ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Η ανάγκη να μεγαλώνει ολοένα την πώληση των προϊόντων της κυνγά την αστική τάξη*ΓΛ πάνω σε όλη τη γήινη σφαίρα. Είναι υποχρεωμένη να φωλιάζει παντού, να εγκαθίσταται παντού, να δημιουργεί παντού σχέσεις. Με την εκμετάλλευση της παγκόσμιας αγοράς, η αστική τάξη διαμόρφωσε κοσμοπολίτικα την παραγωγή και την κατανάλωση όλων των χωρών. Προς μεγάλη λύπη των αντιδραστικών, αφαίρεσε το εθνικό έδαφος κάτω από τα πόδια της βιομηχανίας. Εκμηδενίστηκαν κι εξακολούθησαν ακόμα καθημερινά να εκμηδενίζονται οι παμπάλαιες εθνικές βιομηχανίες. Εκτοπίζονται από νέες βιομηχανίες που η εισαγωγή τους γίνεται ζωτικό ζήτημα για όλα τα πολιτισμένα έθνη*ΓΛ, από βιομηχανίες που δεν επεξεργάζονται πια ντόπιες πρώτες ύλες, αλλά πρώτες ύλες που βρίσκονται στις πιο απομακρυσμένες ζώνες και που τα προϊόντα τους δεν καταναλώνονται μονάχα στην ίδια τη χώρα, αλλά ταυτόχρονα σε όλα τα μέρη τον κόσμο. Στη θέση των παλιών αναγκών, που ικανοποιούνταν από τα εθνικά προϊόντα, μπαίνουν καινούργιες ανάγκες, που για να ικανοποιηθούν απαιτούν προϊόντα των πιο απομακρυσμένων χωρών και κλιμάτων. Στη θέση της παλιάς τοπικής και εθνικής αυτάρκειας και αποκλειστικότητας μπαίνει μια ολόπλευρη συναλλαγή, μια ολόπλευρη αλληλεξάρτηση των εθνών.

Πηγή: Marx, K., και Engels, F. (1984). *Το Κομμουνιστικό Μανιφέστο*. Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή. (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 1848)

Θεματική
Ενότητα **6**

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Ο κόσμος έγινε από σημαντικές απόψεις ένα ενιαίο κοινωνικό σύστημα ως συνέπεια των αυξανόμενων δομών αλληλεξάρτησης που επηρεάζουν σήμερα τον καθένα μας σχεδόν. Το παγκόσμιο σύστημα δεν είναι απλώς ένα περιβάλλον, μέσα στο οποίο αναπτύσσονται και μεταβάλλονται οι επιμέρους κοινωνίες. [...] Οι κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές σχέσεις που διαπερνούν τα σύνορα των χωρών διαμορφώνουν αποφασιστικά την τύχη εκείνων που ζουν σε καθεμία από αυτές. Ο γενικός όρος που χρησιμοποιείται για την αύξουσα αμοιβαία εξάρτηση των κοινωνιών του κόσμου είναι παγκοσμιοποίηση.

Καμιά κοινωνία στον κόσμο δε ζει πια σε απόλυτη απομόνωση από τις άλλες, και, ακόμα και στις πλουσιότερες, όλοι εξαρτώνται από τα αγαθά που μεταφέρονται από το εξωτερικό. Στη Βρετανία, για παράδειγμα, όλοι σχεδόν οι δέκτες τηλεόρασης που πουλιούνται έχουν κατασκευασθεί και συναρμολογηθεί στο εξωτερικό, κυρίως στην Άπω Ανατολή. [...]

Στις βιομηχανικές κοινωνίες, οι διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης πρόσφεραν πολλά ωφελήματα σε πολλούς. Σήμερα προσφέρεται μια πολύ μεγαλύτερη ποικιλία αγαθών και τροφίμων από ποτέ άλλοτε. Ταυτόχρονα όμως, το γεγονός ότι όλοι εμπλεκόμαστε σε έναν πολύ ευρύτερο κόσμο βοήθησε στο να δημιουργηθούν μερικά από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε σήμερα. [...] Ως ανθρώπινα όντα μοιραζόμαστε ολοένα και περισσότερο μια κοινή τύχη. Βασικά προβλήματα που απασχολούν την ανθρώπινη ζωή, όπως η αντιμετώπιση της οικολογικής φθοράς και η αποφυγή εκτεταμένων στρατιωτικών συγκρούσεων, έχουν κατ' ανάγκη παγκόσμια έκταση.

Πηγή: Giddens, A. (2002). *Κοινωνιολογία* (μετάφραση: Δημήτρης Τσαούσης). Αθήνα: Gutenberg.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Χάννα Άρεντ²⁰, Εμείς οι Πρόσφυγες

«Καταρχάς, δε μας αρέσει να μας λένε "πρόσφυγες". Εμείς οι ίδιοι μεταξύ μας αποκαλούμαστε "νεοσαφικθέντες" ή "μετανάστες". Οι εφημερίδες μας είναι εφημερίδες για "γερμανόφωνους Αμερικανούς" και, απ' όσο γνωρίζω, δεν υπάρχει ούτε ποτέ υπήρξε καμία λέσχη που να ιδρύθηκε από ανθρώπους διωγμένους από τον Χίτλερ, της οποίας το όνομα να έδειχνε ότι τα μέλη της ήταν πρόσφυγες.

Ο πρόσφυγας κάποτε ήταν ένα άτομο που οδηγείται στο να αναζητήσει καταφύγιο, εξαιτίας κάποιας πράξης που διέπραξε ή κάποιας πολιτικής άποψης που διατύπωσε. Λοιπόν, είναι αλήθεια ότι είχαμε την ανάγκη να αναζητήσουμε καταφύγιο· αλλά δε διαπράξαμε κανένα αδίκημα. [...] Κάναμε ό,τι μπορούσαμε για να αποδείξουμε στους άλλους ότι ήμαστε συνηθισμένοι πρόσφυγες [...] και αρνούμασταν ότι η κατάσταση μας είχε κάποια σχέση με τα επονομαζόμενα "προβλήματα των Εβραίων". [...]

Πηγή: Arendt, H. (1994). *We Refugees*. Στο: M. Robinson (Επιμ.), *Altogether Elsewhere. Writers on Exile*. Βοστώνη-Λονδίνο: Faber and Faber.

ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ο Μενέλαος Π., 13 χρονών το 1952, έμενε με τη μητέρα του και τα δύο του αδέρφια στο Αιγάλεω, σε ισόγειο δωμάτιο, μικρό αλλά καθαρό. Οι γονείς του ήταν χωρισμένοι, όμως συνέχιζαν να έχουν σχέσεις. Ο Μενέλαος δούλευε σε ένα επιπλοποιείο μέχρι που ο εργοδότης του τον απέλυσε γιατί έκλεψε έναν φακό. Η υπόθεση έφτασε στο δικαστήριο ανηλίκων και ανατέθηκε στον επιμελητή ανηλίκων να συντάξει «έκθεση κοινωνικής ερεύνης». Όπως είπαν οι γονείς του, ο Μενέλαος είχε αρχίσει πρόσφατα να φεύγει από το σπίτι, αρχικά για μια μέρα, μετά για περισσότερες: «Έφυγα κρυφά και χωρίς την άδειαν της μητέρας μου, επειδή όμως με είχε δείρει και μου είχε πει πως αν ξαναφύγω δεν θα με ξαναβάλει σπίτι φοβόμουν να γυρίσω. Εν τω μεταξύ όμως είχα πάει σ' έναν γνωστό του πατέρα μου ο οποίος έχει ζαχαροπλαστείο και όλην την ημέρα δούλευα και έτρωγα και το βράδυ πήγαινα και κοιμόμουν σε μια μάντρα». Δούλεψε και σε οικοδομή. Ο Μενέλαος είχε μεγάλη αδυναμία στον κινηματογράφο και για να εξασφαλίσει το εισιτήριο έπαιρνε κρυφά χρήματα από το σπίτι.

Ο επιμελητής τον χαρακτηρίζει ολιγόλογο, «μάλλον μυστικοπαθή», άτακτο «εις υπέρμετρον βαθμόν» και «ψεύτη εις αφάνταστον σημείον». Θεωρεί ότι είναι «φύσις η οποία αποστρέφεται το οικογενειακό περιβάλλον και επιθυμεί να ζη ελεύθερα, ανεξάρτητα, χωρίς προστάτες και συμβούλους. [...] Ομοιάζει σαν το ατίθασο άλογο το οποίον δε δέχεται τον αναβάτη του, [...] ρέπει δε προς το κακόν χωρίς να είναι τοιούτο, και κατόπιν το μετανοεί». Για τη συμπεριφορά του ο επιμελητής αποδίδει ευθύνες στους γονείς του, γιατί δεν μπόρεσαν να του επιβάλουν τάξη και πειθαρχία και να τον επαναφέρουν «εις τον σωστόν δρόμον».

Προτείνει στον δικαστή ανηλίκων να εισαχθεί ο Μενέλαος στο αναμορφωτήριο, γιατί «αυτό τούτο το συμφέρον του ανηλίκου το επιβάλλει, διότι ούτω και μόνον θα κατορθώσει να αποβάλει τας άρτι αποκτιθείσας κακάς έξεις πριν η νεαρά και τρυφερά αυτή ύπαρξις δηλητηριασθή με τας αναθυμιάσεις των κακών πράξεών του». Και για να τον πείσει προσθέτει: «Θα ήτο κρίμα συνεπώς να προσθέσωμεν εις την κοινωνίαν μας έναν ακόμη κακούργον, έναν εγκληματίαν, ενώ δυνάμεθα σήμερον να προλάβωμεν το κακόν εν τη γενέσει του, και αντ' αυτού να δωρίσωμεν, διότι δώρον θα είναι, έναν χρυστόν και άριστον πολίτη». Η εισαγωγή του εγκρίνεται στις 13 Μαρτίου του 1952. Δε γνωρίζουμε ούτε πόσο έμεινε ούτε τι απέγινε αφού βγήκε.

Πηγή: Αβδελά, Ε. (2013). «Νέοι εν κινδύνω»: επιτήρηση, αναμόρφωση και δικαιοσύνη ανηλίκων μετά τον πόλεμο. Αθήνα: Πόλις.

Μπέρτολτ Μπρεχτ, Για τον όρο «μετανάστες»

Λαθεμένο μού φαινόταν πάντα τ' όνομα που μας δίνουν:
«Μετανάστες».

Θα πει, κείνοι που αφήσαν την πατρίδα τους. Εμείς, ωστόσο,
δε φύγαμε γιατί το θέλαμε,
λεύτερα να διαλέξουμε μιαν άλλη γη. Ούτε
και σε μιαν άλλη χώρα μπήκαμε
να μείνουμε για πάντα εκεί, αν γινόταν.

Εμείς φύγαμε στα κρυφά. Μας κυνηγήσαν, μας προγράψανε.
Κι η χώρα που μας δέχτηκε, σπίτι δε θα 'ναι, μα εξορία.

Έτσι, απομένουμε δω πέρα, ασύχαστοι, όσο μπορούμε πιο κοντά
στα σύνορα,

προσμένοντας του γυρισμού τη μέρα, караδοκώντας το παραμικρό
σημάδι αλλαγής στην άλλην όχθη, νίγοντας μ' ερωτήσεις
κάθε νεοφερμένο, χωρίς τίποτα να ξεχνάμε, τίποτα
ν' απαρνιόμαστε,

χωρίς να συχωράμε τίποτ' απ' όσα έγιναν, τίποτα δε συχωράμε.

Α, δε μας ξεγελάει τούτη η τριγύρω σιωπή! Ακούμε ίσαμ' εδώ
τα ουρλιαχτά που αντιλαλούν απ' τα στρατόπεδά τους. Εμείς
οι ίδιοι

μοιάζουμε των εγκλημάτων τους απόηχος, που κατάφερε
τα σύνορα να δρασκελίσει. Ο καθένας μας,
περπατώντας μες στο πλήθος με παπούτσια ξεσκισμένα,
μαρτυράει την ντροπή που τη χώρα μας μολεύει.

Όμως κανένας μας
δε θα μείνει εδώ. Η τελευταία λέξη
δεν ειπώθηκε ακόμα.

Πηγή: Μπρεχτ, Μ. (2008). *Ποιήματα* (μετάφραση: Μάριος Πλωρίτης). Αθήνα: Θεμέλιο.

Μανόλης Αναγνωστάκης, Θεσσαλονίκη, Μέρης του 1969 μ.Χ.

[...]

Προς το παρόν, στον παλιό δρόμο που λέγαμε, υψώνεται η Τράπεζα
Συναλλαγών

— εγώ συναλλάσσομαι, εσύ συναλλάσσεσαι, αυτός συναλλάσσεται —

Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως

— εμείς μεταναστεύουμε, εσείς μεταναστεύετε, αυτοί μεταναστεύουν —

Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει, έλεγε κι ο Ποιητής

Η Ελλάδα με τα ωραία νησιά, τα ωραία γραφεία, τις ωραίες εκκλησιές

Η Ελλάς των Ελλήνων.

Πηγή: Η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. *Ανεμόσκαλα. Συμφραστικοί πίνακες λέξεων για
μείζονες νεοέλληνες ποιητές*. Ανακτήθηκε 20-04-2018 από [http://www.greek-language.gr/
digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=1&text_id=95](http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=1&text_id=95)

II. Προσωπικές μαρτυρίες ελλήνων μεταναστών και μεταναστριών και προσφύγων του παρελθόντος

EPT AE - Αρχείο / Μουσείο :: www.ert-archives.gr :: 0000005433

...Εθνικές μνήμες από τη Μικρά Ασία

«Τότε ήμουν ένα μικρό κοριτσάκι αλλά τόσα που άκουσα από τη μητέρα μου και είδαν και τα μάτια μου... ήταν τραγικά. Επέφτανε κοπέλες στη θάλασσα για να μη δοθούν στους Τούρκους. Η μητέρα μου, για να μπορέσει να μας φέρει όλους - και τον πατέρα μου τον πήρανε αιχμάλωτο, και δεν ξέρουμε αν ζει ή πέθανε - εφύγαμε και πήγαμε στο νεκροταφείο της Σμύρνης, για να μπορέσουμε εκεί να γλιτώσουμε από τους Τούρκους. Με τους λάκκους - ήταν ανοικτοί οι λάκκοι - και μέσα εκεί είμαθα εμείς. Αυτό κράτησε πάρα πολύ. Κοπέλες πέφτανε στη θάλασσα γιατί δε θέλανε να τις καταστρέψουν οι Τούρκοι. Ε... τα καράβια μας ερχόντουσαν - τα ξένα βέβαια, ήταν τα γαλλικά, ήταν τα αγγλικά - και παίρνανε όσο κόσμο μπορούσαν. Με μεγάλη ταλαιπωρία, μπορέσαμε και ήρθαμε στον Πειραιά. Το δράμα μας ήταν μεγάλο εκεί - διότι έπρεπε τα τρένα να σταματήσουν τη νύχτα για να μπορέσουμε εμείς να κοιμηθούμε - και το πρωί πάλι να φύγουμε και να μας βγάλουν έξω από τα βαγόνια, τουαλέτες δεν υπήρχανε, τίποτα, με μια κουρελού κάτω και μία πάνω. Η

μητέρα μου με τόσα παιδιά δεν μπορούσε η καμμένη να αντεπεξέλθει, και αναγκάστηκε να μας δέσει με ένα σκοινί, τα πέντε παιδιά, για να μπορεί να μας σώσει. Το δράμα μας ήτανε πάλι από τον ελληνισμό, διότι δε μας ήθελαν οι Αθηναίοι εδώ. Μας κάνανε πόλεμο πάρα πολύ. Αναγκάστηκε η μητέρα μου και πήγε στους πρόσφυγες τους άλλους, οι οποίοι είχαν σωματείο, να μας βρούνε κατοικία. Μας φέρανε στον Βύρωνα. Πρώτα μας πήγανε στο Ναύπλιο. Μετά μας πήγανε στη Χίο. Και από τη Χίο βρεθήκαμε στον Πειραιά. Από τον Πειραιά μάς δώσανε ένα δωματάκι στον Βύρωνα και καθόμαστε η γιαγιά μου, ο παππούς μου, η μητέρα μου, η θεία μου και τα πέντε παιδιά σ' ένα δωμάτιο. [...]

Πηγή: Αρχείο της ΕΡΤ. Μνήμες από τη Μικρά Ασία: 65 χρόνια από την καταστροφή - Αφηγήσεις Μικρασιατών. Ανακτήθηκε 24-04-2018 από <http://archive.ert.gr/97322/>

«Φουρνιές» Ελλήνων εργατών μεταναστών

Σύμφωνα με στοιχεία του Κεντρικού Γραφείου Στατιστικής της Ολλανδίας, το 1963 ήταν εγκαταστημένοι στην Ολλανδία 1.556 Έλληνες, από τους οποίους οι 525 προέρχονταν από το Βέλγιο.

Ανακτήθηκε 12-04-2018 από <http://www.newsville.be/mplatsiotis-elliniki-koinotita-vryxellon/>

«Εργαζόμενοι σε ανθρακωρυχείο κοντά στην πόλη Charleroi, με συνεχή κίνδυνο της ζωής μου εξαιτίας των κατολισθήσεων μέσα στις στοές. Κάποιος γνωστός που γλίτωσε από κάποιο ατύχημα έφυγε από τα ανθρακωρυχεία και μετά από λίγο καιρό μου έστειλε ένα γράμμα από την Ολλανδία όπου βρισκόταν. Μου έγραφε ότι βρήκε δουλειά σε μια μεταλλοβιομηχανία στην πόλη Ουτρέχτη με καλύτερες συνθήκες εργασίας και καλό μισθό. Με πληροφορούσε ότι ζητούσαν εργατές. Του απάντησα ότι ήθελα να φύγω από το ορυχείο, αλλά έπρεπε πρώτα να είμαι σίγουρος ότι θα με προσλάβουν στο εργοστάσιο. Μετά από τρεις βδομάδες ήρθε και με βρήκε στο Βέλγιο ένας εκπρόσωπος του εργοστασίου. Του είπα ότι πολλοί ανθρακωρύχοι ήθελαν να φύγουν. Μεσολάβησα και μάζεψα 23 άτομα. Μέσα σε τρεις μέρες φύγαμε όλοι με τρένο για την Ουτρέχτη. Εκεί ήταν όλα διαφορετικά. Οι συμπατριώτες με καλοτύχιζαν: "Μας έσωσες, απ' τη νύχτα ήρθαμε στο φως", μου έλεγαν» (Θανάσης Κουνατίδης).

Πηγή: Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ). (2004). Από τη ζωή των Ελλήνων στο Βέλγιο και την Ολλανδία. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Πηγή: Αρκάς. (2017). *Ο Προφήτης Οργίζεται*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

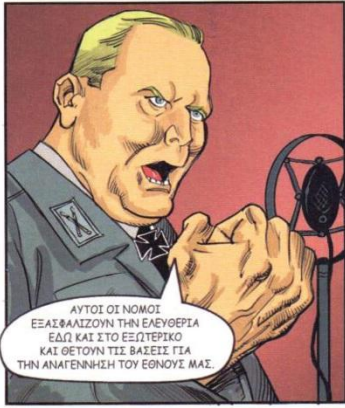
Πηγή: Quino (1991). *Μαφάλντα*. Αθήνα: Μέδουσα.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ι. Κόμικ Άννα Φρανκ

ΣΧΟΛΙΟ: ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ

ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1935 ΤΟ ΡΑΪΧΣΤΑΓΚ ΣΥΝΕΔΡΑΣΕ ΣΤΗ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗ, ΟΠΟΥ ΤΟ ΝΑΖΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΕΨΧΕ ΔΟΡΙΑΝΩΣΕΙ ΣΥΚΕΝΤΡΩΣΗ. Ο ΧΕΡΜΑΝ ΓΚΑΔΡΙΝΓΚ, ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΡΑΪΧΣΤΑΓΚ, ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕ ΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΑΒΑΘΡΩΣΑΝ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΕΡΜΑΝΟΕΒΡΑΙΟΥΣ.

ΑΥΤΟΙ ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΔΩ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΤΟΥΝ ΤΙΣ ΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΜΑΣ.

ΝΟΜΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΕ ΤΟΥΣ «ΠΟΛΙΤΕΣ ΤΟΥ ΡΑΪΧ ΜΕ ΠΛΗΡΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ» ΑΠΟ ΤΑ «ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ», ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΧΑΝ ΚΑΝΕΝΑ. ΠΟΛΙΤΕΣ ΗΤΑΝ ΟΣΑ ΑΤΟΜΑ ΕΙΧΑΝ «ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ Ή ΣΥΓΓΕΝΕΣ ΑΙΜΑ». ΟΙ ΑΠΟΚΑΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΡΙΟΙ, ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΑΝΗΚΑΝ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ.

ΒΡΟΜΟ, ΕΒΡΑΙΕΙ!

ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΩ;

Ο ΝΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΤΙΜΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΕ ΣΕ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΝΑ ΠΑΝΤΡΕΥΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΝΑ ΕΧΟΥΝ ΕΞΕΛΙΞΥΖΗΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΓΕΡΜΑΝΟΥΣ. ΕΠΙΣΗΣ ΝΑ ΠΡΟΣΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΟΙΚΙΑΚΕΣ ΒΟΗΘΟΥΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ 45 ΕΤΩΝ.

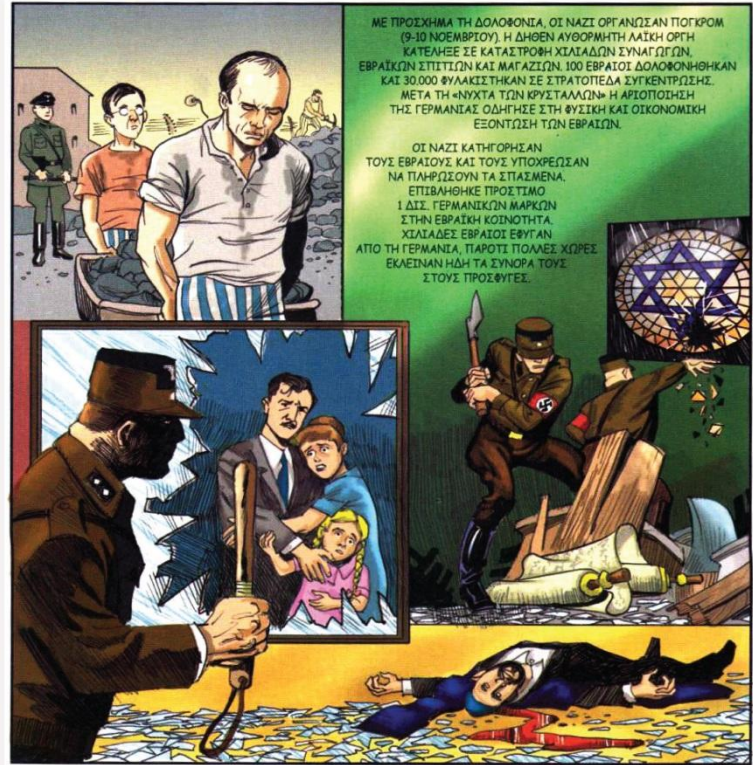
ΟΠΟΙΟΣΔΗΠΟΤΕ ΜΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ 1/4 ΕΒΡΑΪΚΗ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΝ ΕΒΡΑΙΟΣ.

ΜΕ ΝΟΜΟ ΑΛΛΑΞΑΝ ΤΑ ΧΡΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΡΑΪΧ ΣΕ ΜΑΥΡΟ, ΚΟΚΚΙΝΟ ΚΑΙ ΛΕΥΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΕΣΑΝ ΤΗ ΣΒΑΣΤΙΚΑ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΟΥ ΝΑΖΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ.

ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΑΤΟΜΟΝΩΣΑΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΤΟΥΣ ΓΕΡΜΑΝΟΕΒΡΑΙΟΥΣ, ΛΙΓΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΗΘΗΚΑΝ.

ΜΕ ΠΡΟΣΧΗΜΙΑ ΤΗ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ, ΟΙ ΝΑΖΙ ΟΡΓΑΝΩΣΑΝ ΠΟΓΡΟΜ (9-10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ). Η ΔΗΘΕΝ ΑΥΘΟΡΜΗΤΗ ΛΑΪΚΗ ΟΡΓΗ ΚΑΤΕΜΕΣΕ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΣΥΝΑΓΩΓΩΝ. ΕΒΡΑΪΚΩΝ ΣΕΙΤΙΩΝ ΚΑΙ ΜΑΓΑΣΙΩΝ, 100 ΕΒΡΑΙΟΙ ΔΟΛΟΦΟΝΗΘΗΚΑΝ ΚΑΙ 30.000 ΦΥΛΑΚΙΣΤΗΚΑΝ ΣΕ ΣΤΡΑΤΟΤΕΛΙΑ ΣΥΚΕΝΤΡΩΣΗΣ. ΜΕΤΑ ΤΗ «ΝΥΧΤΑ ΤΩΝ ΚΡΥΣΤΑΛΛΩΝ» Η ΑΡΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΟΔΗΓΗΣΕ ΣΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΟΝΤΩΣΗ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ.

ΟΙ ΝΑΖΙ ΚΑΤΗΓΟΡΗΣΑΝ ΤΟΥΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΑΝ ΝΑ ΠΑΝΤΡΕΥΟΝ ΤΑ ΣΤΑΣΙΜΕΝΑ. ΕΠΙΒΛΗΘΗΚΕ ΠΡΟΣΤΙΜΟ 1 ΔΙΣ. ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΜΑΡΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΒΡΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΕΒΡΑΙΟΙ ΕΦΥΓΑΝ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ, ΠΑΡΟΤΙ ΠΟΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ ΕΚΛΕΙΝΑΝ ΝΑΝ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΟΥΣ ΣΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ.

ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ.

ΕΑΤΙΖΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ.

Συνθήματα

Συνθήματα:

Η ΦΑΝΤΑΣΙΑ
ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ
ΤΟ
ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΙΝ

ΑΣ ΕΙΜΑΣΤΕ
ΡΕΑΛΙΣΤΕΣ,
ΑΣ ΖΗΤΑΜΕ
ΤΟ ΑΔΥΝΑΤΟ

ΤΟ ΔΥΣΚΟΛΟ ΕΙΝΑΙ
ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ
ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΑΜΕΣΩΣ,
ΤΟ ΑΔΥΝΑΤΟ
ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ
ΛΙΓΟ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ
ΧΡΟΝΟ

ΒΕΒΑΙΩΘΗΚΑΜΕ.
2+2 ΔΕΝ ΚΑΝΟΥΝ
ΠΙΑ 4

ΑΙΚΟΜΑ ΚΑΙ ΑΝ
ΚΟΨΟΥΝ ΟΛΑ ΤΑ
ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ, Η
ΑΝΟΙΞΗ ΘΑ ΕΡΘΕΙ

ΚΗΡΥΣΣΩ ΤΗΝ ΠΟΛΗ
ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
«ΔΙΑΡΙΚΟΥΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ»

ΞΕΧΑΣΤΕ
Ο,ΤΙ ΕΧΕΤΕ ΜΑΘΕΙ,
ΑΡΧΙΣΤΕ
ΜΕ ΤΟ ΝΑ ΟΝΕΙΡΕΥΕΣΤΕ

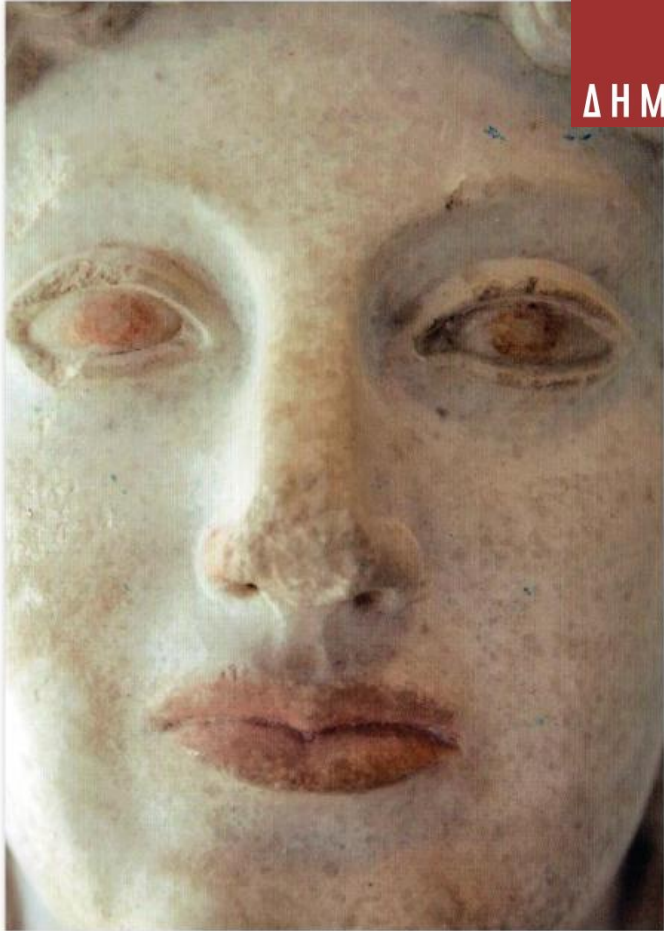
Η ΚΑΙΝΟΥΡΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΤΗΡΙΧΤΕΙ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΕΙΨΗ ΚΑΘΕ
ΕΓΩΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΕ
ΕΓΩΛΑΤΡΕΙΑΣ. Ο ΔΡΟΜΟΣ
ΜΑΣ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΜΙΑ ΜΑΚΡΙΑ
ΠΟΡΕΙΑ ΑΔΕΛΦΟΦΥΣΗΣ

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ,
ΑΠΟΛΑΥΣΤΕ

Πηγή: Χαραλαμποπούλου, Λ.,
και Κουνάδης, Ζ. (2007).

Οι δρόμοι του Μάη - Γαλλία '68. Αθήνα: Ευώνυμος.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

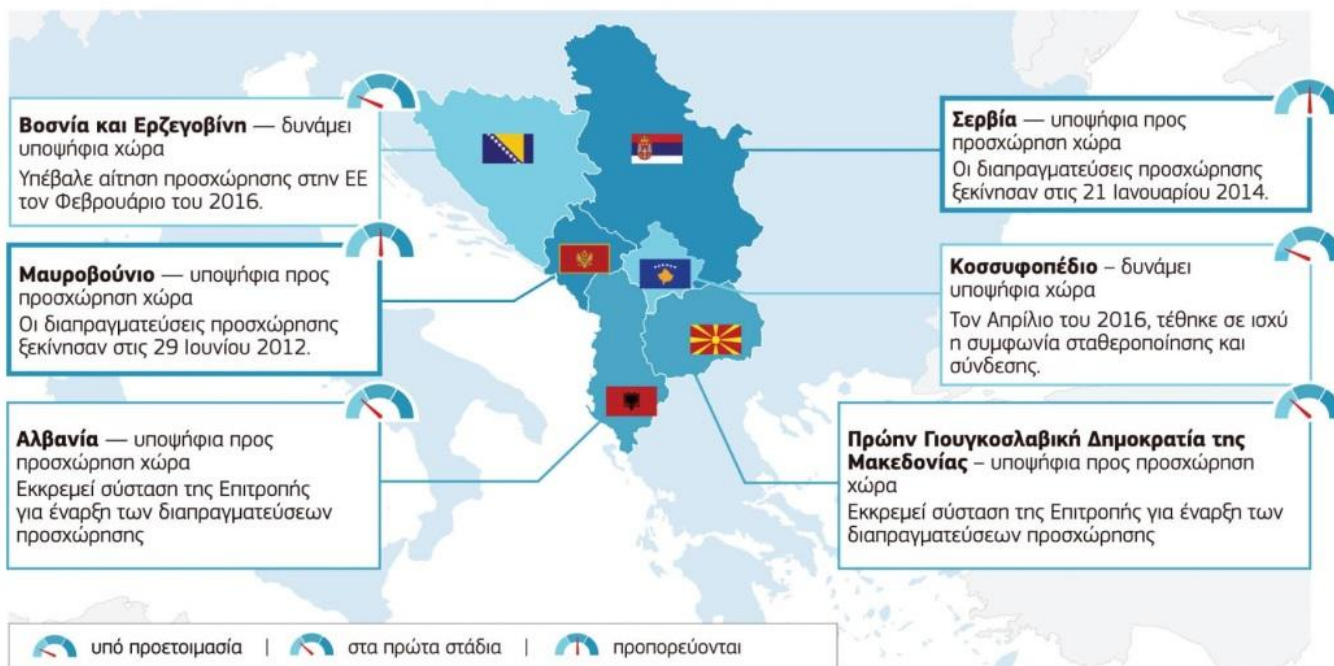

Η Κόρη του Ευθυδίκου, 480 π.Χ., Μουσείο της Ακρόπολης

Ο Ίανθός Εφεσός, 480 π.Χ., Μουσείο της Ακρόπολης

ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΑ ΔΥΤΙΚΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Όλες οι υποψήφιες και δυνάμει υποψήφιες χώρες έχουν ευρωπαϊκή προοπτική. Η Επιτροπή συνεργάζεται με την κάθε χώρα προκειμένου να τη βοηθήσει να προχωρήσει στην πορεία για την προσχώρηση. Η διαδικασία αυτή είναι δίκαιη και αξιοκρατική. Ορισμένες χώρες έχουν προχωρήσει περισσότερο στη διαδικασία της προσχώρησης. Για την ενίσχυση της επιρροής μας και τη στήριξη των μεταρρυθμίσεων, τον Φεβρουάριο του 2018, η Επιτροπή θα εγκρίνει μια ενισχυμένη στρατηγική για την περιοχή, η οποία θα επικεντρώνεται στο Μαυροβούνιο και στη Σερβία, που επί του παρόντος προπορεύονται.

* Κοσσυφοπέδιο - Η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται με την επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και είναι σύμφωνη με την απόφαση 1244/1999 του Συμβουλίου Ασφάλειας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017). *Διεύρυνση στα Δυτικά Βαλκάνια: Κοινός Προορισμός*. Ανακτήθηκε 01-04-2018 από https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/western-balkans-enlargement_el_0.pdf

Εικόνες

Θεματική 4
Ενότητα

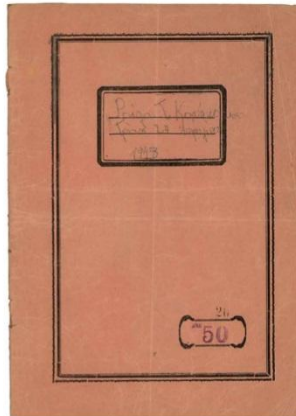
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

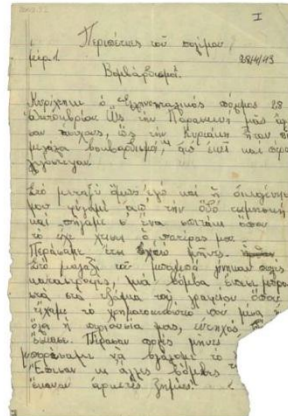
Μαργαρίτα Υόκο Νικητάκη, Soil (αστικό τοπίο της Αθήνας), 2018

Η Άννα Φρανκ/Το Ημερολόγιό της

Το εξώφυλλο του ημερολογίου της Ροζίνα Ασσέρ Πάρδο

Σελίδα από το ημερολόγιο (Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδας)

Εικόνες

Andreas Gursky, 99 cent, 1999

Andreas Gursky, Chicago Mercantile Exchange, 1997

Βεβαίη
Ενότηη 6

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Θεματική
Ενότητα 8

ΦΤΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ

Βούλα Παπαϊωάννου, Παραπήγματα, Καισαριανή, 1945-46

Θεματική
Ενότητα 9

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ

Το κίνημα για το δικαίωμα ψήφου των γυναικών (φωτογραφίες)

ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Πίνακες

Πίνακας Α - Ο Παγκόσμιος Πληθυσμός (2018)

#	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (2018)	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ)	ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ (ΠΛΗΘ./ΧΛΜ ²)	ΕΔΑΦΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (ΧΛΜ ²)	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ (ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ)	ΡΥΘΜΟΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ	ΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ (σε έτη)	ΑΣΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ %	ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΜΕΡΙΔΙΟ
1	ΑΣΙΑ	4.545.133.094	0,9%	40.704.721	146	31.033.131	-1.096.905	2,2	30	49,6%	59,5%
2	ΑΦΡΙΚΗ	1.287.920.518	2,52%	31.652.493	43	29.648.481	-655.581	4,7	19	40,6%	16,9%
3	ΕΥΡΩΠΗ	742.648.010	0,08%	574.157	34	22.134.900	810.747	1,6	42	74,3%	9,7%
4	ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΡΑΪΒΙΚΗ	652.012.001	0,99%	6.418.748	32	20.139.378	-368.531	2,1	29	80,2%	8,5%
5	ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ	363.844.490	0,73%	2.636.679	20	18.651.660	1.128.272	1,9	38	83,5%	4,8%
6	ΩΚΕΑΝΙΑ	41.261.212	1,4%	570.426	5	8.486.460	181.999	2,4	33	70,3%	0,5%

Πηγή: Worldometers. Ανακτήθηκε 09-05-2018 από <http://www.worldometers.info/world-population/#table-forecast>

Πίνακας Β - (τίτλος).....

#	ΧΩΡΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (2018)	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ)	ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ (ΠΛΗΘ./ΧΛΜ ²)	ΕΔΑΦΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (ΧΛΜ ²)	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ (ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ)	ΡΥΘΜΟΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ	ΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ (σε έτη)	ΑΣΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ %
1	ΚΙΝΑ	1.415.045.928	0,39%	5.528.531	151	9.388.211	-339.690	1,6	37	59,3%
2	ΙΝΔΙΑ	1.354.051.854	1,11%	14.871.727	455	2.973.190	-515.643	2,4383	27	33,2%
3	Η.Π.Α.	326.766.748	0,71%	2.307.285	36	9.147.420	900.000	1,8765	38	83,7%
4	ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	266.794.980	1,06%	2.803.601	147	1.811.570	-167.000	2,45	28	55,3%
5	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	210.867.954	0,75%	1.579.676	25	8.358.140	3.185	1,78	31	85,3%
6	ΠΑΚΙΣΤΑΝ	200.813.818	1,93%	3.797.863	260	770.880	-236.384	3,72	22	39,5%
7	ΝΙΓΗΡΙΑ	195.875.237	2,61%	4.988.926	215	910.770	-60.000	5,74	18	51%
8	ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ	166.368.149	1,03%	1.698.398	1.278	130.170	-505.297	2,2208	26	36,5%
9	ΡΩΣΙΑ	143.964.709	-0,02%	-25.045	9	16.376.870	203.577	1,6977	39	72,8%
10	ΜΕΪΚΟ	130.759.074	1,24%	1.595.798	67	1.943.950	-60.000	2,29	28	79,2%

Πηγή: Worldometers. Ανακτήθηκε 09-05-2018 από <http://www.worldometers.info/world-population/#table-forecast>

Θεματική
Ενότητα **4**

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Πίνακας Γ - (τίτλος).....

ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
Χριστιανοί	2.173.180.000
Μουσουλμάνοι	1.598.510.000
Βουδιστές	487.540.000
Ινδουιστές	1.033.080.000
Εβραίοι	13.850.000
Θρησκείες «παραδοσιακές»-«λαϊκές»	405.120.000
Άλλες θρησκείες	58.110.000
Καμία πίστη (αθείστές, αγνωστικιστές κ.λπ.)	1.126.500.000

Πηγή: Worldometers. Ανακτήθηκε 09-05-2018 από <http://www.worldometers.info/world-population/#table-forecast>

Διαγράμματα

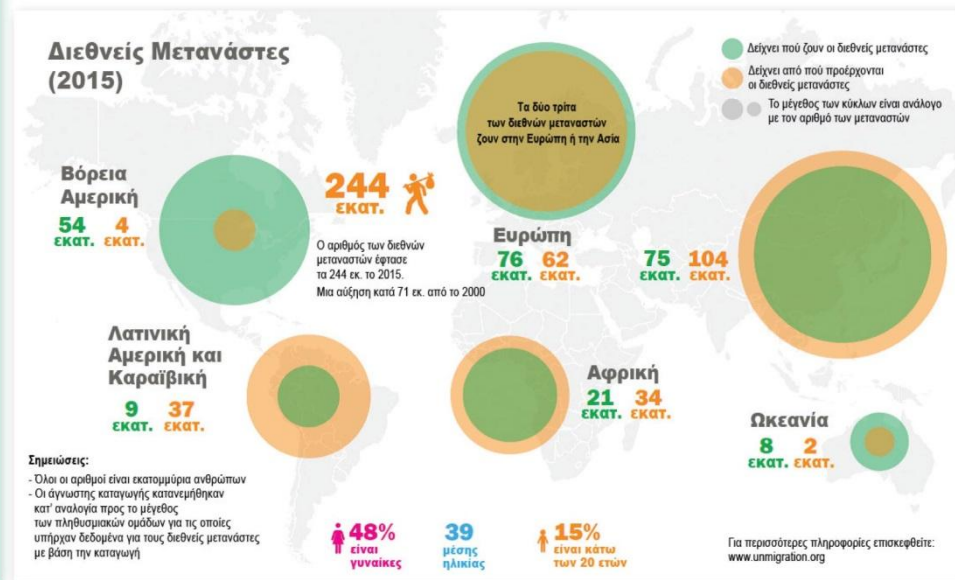
ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

Θεματική **1**
Ενότητα

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

II. Η διεθνής μετανάστευση σε αριθμούς

Θεματική **7**
Ενότητα

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

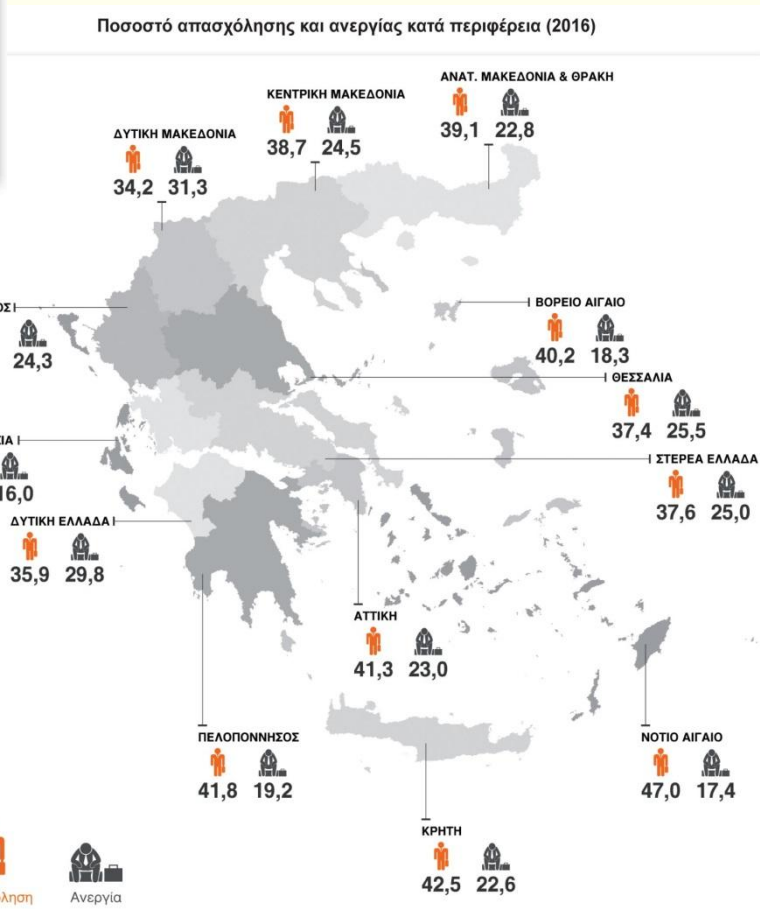
Διαγράμματα

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Ανακτήθηκε 05-04-2018 από <http://www.statistics.gr/documents/20181/0be9db06-57ca-4735-94a7-5ace22670a9c>

Θεματική Ενότητα **8**

ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ

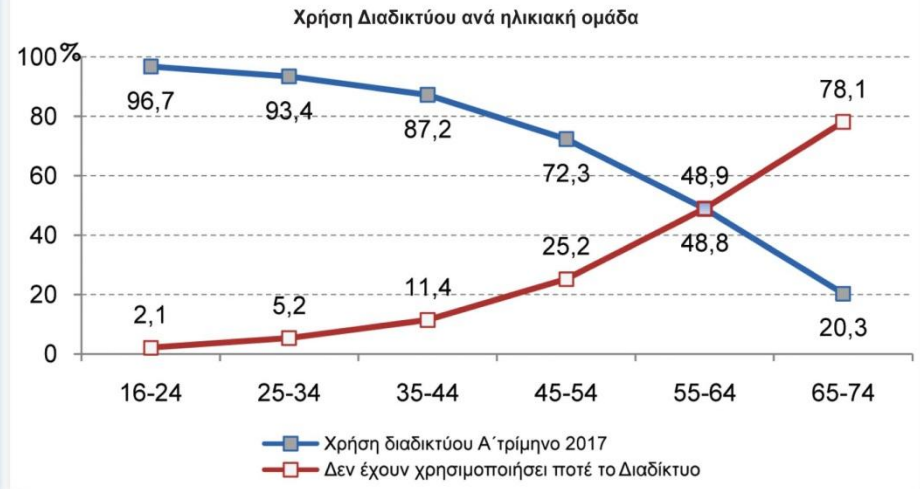

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Ανακτήθηκε 12-04-2018 από http://www.statistics.gr/documents/20181/5346500/elstat_labour_force_2017.pdf/6e33d521-58b7-4288-acdb-266afd04af50

Διαγράμματα

Θεματική Ενότητα **10**

ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. (2017). Δελτίο Τύπου για την Έρευνα Χρήσης Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας από νοικοκυριά και άτομα έτους 2017. Ανακτήθηκε 04-04-2018 από <http://www.statistics.gr/>

☰ Για την επόμενη δραστηριότητα παρατηρήστε τον παρακάτω πίνακα ο οποίος απεικονίζει τη διαδικασία παραγωγής ενός νόμου.

Θεματική Ενότητα **11**

ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Προσέγγιση του γνωστικού υλικού μέσω των δραστηριοτήτων

Οι μαθητές και οι μαθήτριες εργάζονται μέσα από δραστηριότητες που πραγματοποιούνται με την εφαρμογή διαφορετικών και συχνά συμπληρωματικών εκπαιδευτικών τεχνικών, όπως:

κριτική ανάγνωση
και ερμηνεία κειμένων

συζήτηση
στην τάξη

εργασία
σε ομάδες

παιχνίδι
ρόλων

αντιγνωμία

αξιοποίηση
οπτικού υλικού

επισκόπηση και ερμηνεία
στατιστικών δεδομένων

Παραδείγματα

Συζήτηση
στην τάξη

Παιχνίδι
ρόλων

Θεματική
Ενότητα **1**

6η

Δραστηριότητα

Το δημοκρατικό επιχείρημα
ενάντια στον δημαγωγικό λόγο

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Δύο μαθητές ή μαθήτριες καλούνται να επιχειρηματολογήσουν πάνω σε ένα ζήτημα το οποίο θα επιλεγεί από την τάξη. Η μία πλευρά καλείται να χρησιμοποιήσει δημαγωγικό λόγο ενώ η άλλη δημοκρατικά επιχειρήματα. Σκοπός είναι να πείσουν το ακροατήριο (τους υπόλοιπους μαθητές ή μαθήτριες), το οποίο στο τέλος θα πρέπει να διακρίνει τη διαφορετική στάση των ομιλητών ή ομιλητριών. Στη συνέχεια, το κοινό κάνει διευκρινιστικές ερωτήσεις με στόχο να αποκαλύψει ποια πλευρά υποδύεται τον δημαγωγό και εκφέρει δημαγωγικό λόγο.

Η δραστηριότητα θα πρέπει να έχει προετοιμαστεί εκ των προτέρων από τους δύο ομιλητές ή τις ομιλήτριες με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού. Οι δύο ομιλητές ή ομιλήτριες θα απευθυνθούν στην τάξη χωρίς οι συμμαθητές και οι συμμαθήτριές τους να γνωρίζουν ποιος ή ποια παίζει κάθε ρόλο.

Αντιγνωμία

Θεματική
Ενότητα **6**

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

B

Πολιτισμική παγκοσμιοποίηση: ομογενοποίηση ή πολιτισμική ποικιλομορφία;

Χωριστείτε σε ομάδες και διαβάστε οι μισές το πρώτο κείμενο και οι υπόλοιπες το δεύτερο. Τα δύο κείμενα θίγουν το ζήτημα των πολιτισμικών συνεπειών της παγκοσμιοποίησης. Στη συνέχεια οργανώστε μια δραστηριότητα αντιγνωμίας, στην οποία οι ομάδες που διάβασαν το πρώτο κείμενο παρουσιάζουν και υπερασπίζονται τη θέση που υποστηρίζεται σε αυτό, ενώ οι υπόλοιπες κάνουν το αντίστοιχο για το δεύτερο κείμενο.

Αντιγνωμία σε ομάδες

Έχοντας παρουσιάσει την οπτική της ομάδας σας στην ολομέλεια κι έχοντας συγχρόνως ακούσει την οπτική της άλλης ομάδας, οργανώστε έναν αγώνα αντιγνωμίας στην τάξη σας. Χωριστείτε σε δύο πλευρές, τους «Ευρωπαίους» και τους «Λατινοαμερικανούς», επιλέγοντας ελεύθερα όποια πλευρά επιθυμείτε – κανείς δεν μπορεί να τηρήσει στάση ουδετερότητας. Κατόπιν μετακινηθείτε στα απέναντι άκρα της αίθουσας και ξεκινήστε έναν δημόσιο διάλογο, ως εξής:

1. Θέμα: «Οι ανακαλύψεις του 15ου και του 16ου αιώνα και ο αποικισμός της Αμερικής και της Ασίας».
2. Επιμέρους αντίθετες θέσεις:
 - α) οι «Ευρωπαίοι» διατυπώνουν επιχειρήματα υπέρ των ανακαλύψεων και του αποικισμού, ως διαδικασιών εκπολιτισμού και διαφωτισμού, και
 - β) οι «Λατινοαμερικανοί» (οι γηγενείς) διατυπώνουν επιχειρήματα κατά των ανακαλύψεων και του αποικισμού, ως διαδικασιών κυριαρχίας και εκμετάλλευσης.
3. Διατυπώστε επιχειρήματα τόσο «υπέρ» όσο και «κατά» της άποψης που υποστηρίζει η πλευρά που έχετε επιλέξει.

Όσο διατυπώνετε και ανταλλάσσετε τα επιχειρήματά σας, σε σειρά που εσείς θα προσδιορίσετε, η άλλη πλευρά θα έχει κάθε φορά τη δυνατότητα να αντιδράσει αυθόρμητα, ώστε να γίνεται διάλογος.

Στο πλαίσιο αυτό, οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Συνεργάζονται και εμπλέκονται σε κοινό προβληματισμό στο πλαίσιο **ομάδων εργασίας**
- παρατηρούν, συμμετέχουν και επιλέγουν λύσεις
- επινοούν δικές τους ιδέες, πρωτοτυπούν
- ασκούνται στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου
- υποδύονται ρόλους
- εργάζονται σε κλίμα συνεργασίας, επικοινωνίας και ανταλλαγής εμπειριών
- αξιοποιούν το πλήθος των κοινωνικών θεμάτων που καλούνται να πραγματευτούν ως ένα πεδίο παραγωγής προσωπικού νοήματος

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών

- ✓ Μέσα από την αξιοποίηση του διδακτικού υλικού που προτείνεται, προσεγγίζονται τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος, όπως αυτά προσδιορίζονται στο Πρόγραμμα Σπουδών
- ✓ Διαδικασία προσαρμογής του διδακτικού υλικού στις συγκεκριμένες ανάγκες της δικής σας τάξης
- ✓ Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα προσεγγίζονται με διάφορες δραστηριότητες από διαφορετικές ενότητες

Η δομή των Θεματικών Ενοτήτων

- Εισαγωγή
- Επιπλέον Πληροφοριακό Υλικό
- Συμπληρωματικές Δραστηριότητες
- Γλωσσάρι

Η διάρθρωση του Προγράμματος Σπουδών

- 1. Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα**
που προσδιορίζουν τι επιδιώκεται να είναι σε θέση να κάνουν οι μαθητές και οι μαθήτριες μετά από την ολοκληρωμένη προσέγγιση κάθε θεματικής ενότητας
- 2. Θεματικοί Άξονες**
που εστιάζουν σε επιμέρους γνωστικές περιοχές, προκειμένου να υπηρετηθούν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα
- 3. Ενδεικτικές Δραστηριότητες**
μέσω των οποίων οι μαθητές και οι μαθήτριες επιχειρούν να κατακτήσουν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ**ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (Δ.Ω.): 4****ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ***Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:*

- να προσεγγίζουν την έννοια της δημοκρατίας
- να αντιλαμβάνονται τη δημοκρατία ως θεσμική οργάνωση
- να ονομάζουν τις αρχές της δημοκρατίας
- να αναγνωρίζουν συγκεκριμένα είδη της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας
- να διακρίνουν την άμεση από την έμμεση-αντιπροσωπευτική δημοκρατία
- να συλλογίζονται πάνω στις δυνατότητες, τις προϋποθέσεις και τα όρια της άμεσης δημοκρατίας
- να στοχάζονται πάνω στις προοπτικές, στα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της άμεσης και της έμμεσης δημοκρατίας στη σύγχρονη εποχή
- να προβληματίζονται για «όψεις» του σύγχρονου δημοκρατικού πολιτεύματος
- να προσδιορίζουν τη σημασία και την αξία της αρχής της δημοσιότητας και των διαδικασιών διαβούλευσης

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ**1. Το Πολίτευμα της Δημοκρατίας: Αρχές και Θεσμοί**

- Σύνταγμα και πολιτειακοί-δημοκρατικοί θεσμοί (Κοινοβούλιο, Πρόεδρος, Κυβέρνηση, Δικαστικές αρχές)
- Κοινοβουλευτική διαδικασία (εθνικές εκλογές, δημοτικές και περιφερειακές εκλογές, ευρωπαϊκές εκλογές)
- Αρχές της δημοκρατίας: λαϊκή κυριαρχία, ισότητα (ισονομία, αξιοκρατία, ισηγορία), ελευθερία (ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης, ελευθερία του τύπου), διάκριση των εξουσιών, αιρετό των οργάνων της πολιτείας, πολυκομματισμός
- Προεδρευόμενη και προεδρική κοινοβουλευτική δημοκρατία: διάκριση και διαφορές

2. Η σημασία της συμμετοχής: η «καρδιά» του Δημοκρατικού Πολιτεύματος

- Ορισμός και διαδικασίες της σύγχρονης δημοκρατίας, της έμμεσης-αντιπροσωπευτικής και της άμεσης δημοκρατίας
- Διάκριση της οργάνωσης, των λειτουργιών, του ρόλου του πολίτη στην άμεση και έμμεση-κοινοβουλευτική δημοκρατία

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1η.** Προεδρευόμενη και προεδρική κοινοβουλευτική Δημοκρατία
(Κριτική ανάγνωση και επεξεργασία κειμένου-Συζήτηση στην τάξη)
- 2η.** Ένα παράδειγμα άμεσης Δημοκρατίας στον χώρο του αθλητισμού
(Κριτική ανάγνωση και επεξεργασία κειμένων-Συζήτηση στην τάξη)
- 3η.** Άμεση και έμμεση Δημοκρατία: πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα
(Κριτική ανάγνωση και επεξεργασία κειμένων-Συζήτηση στην τάξη-Αντιγωνισμός)
- 4η.** Η Δημοκρατία: ένα διαρκές διακύβευμα
(Κριτική ανάγνωση και επεξεργασία κειμένων-Συζήτηση στην τάξη)
- 5η.** Οι εχθροί της Δημοκρατίας: ο δημαγωγικός λόγος
(Κριτική ανάγνωση και επεξεργασία κειμένων-Συζήτηση στην τάξη)
- 6η.** Το δημοκρατικό επιχείρημα ενάντια στον δημαγωγικό λόγο
(Παιχνίδι ρόλων-Συζήτηση στην τάξη)

<ul style="list-style-type: none"> - να περιγράφουν τις στρεβλώσεις της δημοκρατίας - να εντοπίζουν την αντιδημοκρατική συμπεριφορά και να επιχειρηματολογούν εναντίον της - να συλλαμβάνουν τη δημοκρατία ως ζητούμενο και να αξιολογούν θετικά τον ρόλο των πολιτών στην υπεράσπισή της 	<p>3. Η Δημοκρατία στις μέρες μας: σύγχρονες προσεγγίσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αναστοχασμός πάνω στη σύγχρονη δημοκρατία και προοπτικές υπέρβασης των προβλημάτων <p>4. Αγώνας για Δημοκρατία</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημαγωγός-Δημαγωγία: μια απειλή για τη δημοκρατία - Ρατσισμός, αντιδημοκρατικές και ρατσιστικές συμπεριφορές στην καθημερινή ζωή (διακρίσεις και περιθωριοποίηση «ευάλωτων» κοινωνικών ομάδων) 	<p style="text-align: center;">ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> A. Η δύναμη της συμμετοχής: πολίτης και Δημοκρατία B. «Εμείς» και οι «Άλλοι»: η πάλη για την ισότητα Γ. Περιθωριοποιημένες ομάδες: ένα παράδειγμα για τη φτώχεια
--	--	--

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΠΟΛΙΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ		ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (Δ.Ω.): 4
ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ <i>Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:</i>	ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - να προσδιορίζουν τις έννοιες του πολίτη, της ιδιότητας του πολίτη και των δικαιωμάτων, πλαισιώνοντας αυτές ιστορικά και κοινωνικά - να διακρίνουν τις έννοιες ιθαγένεια, λαός, έθνος, κράτος - να αντιλαμβάνονται τη βασική διάκριση ανάμεσα σε ανθρώπινα και ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά δικαιώματα και να την προσεγγίζουν κριτικά - να εξηγούν γιατί η συμμετοχή των πολιτών αποτελεί όρο λειτουργίας της δημοκρατίας - να εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά και τις προϋποθέσεις της συμμετοχής του πολίτη στη σύγχρονη δημοκρατία 	<p>1. Πώς ορίζονται οι έννοιες πολίτης και δικαιώματα;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η σύγχρονη έννοια του πολίτη, ιδιότητα του πολίτη και ιθαγένεια - Πολίτης και κράτος, έθνος, έθνος-κράτος - Τα δικαιώματα, τα είδη τους (ανθρώπινα, ατομικά ή ατομικές ελευθερίες, πολιτικά, κοινωνικά) και η νομική τους κατοχύρωση (αναφορά στο Δίκαιο και στο Σύνταγμα) - Η μορφή του κράτους σύμφωνα με το είδος των δικαιωμάτων που προάγει: κοινωνικό κράτος δικαίου <p>2. Ο ενεργός πολίτης: ο πολίτης που συμμετέχει σε μια δημοκρατική κοινωνία</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ο ενεργός πολίτης και η λειτουργία της δημοκρατίας - Πολιτική συμμετοχή και πολιτική απάθεια 	<p>1η. Ατομικά, πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα <i>(Συζήτηση στην τάξη)</i></p> <p>2η. Ο πολίτης και τα δικαιώματά του σε βασικές πηγές (Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη-Γαλλική Επανάσταση, Οικουμενική διακήρυξη δικαιωμάτων του ανθρώπου-Ο.Η.Ε., Σύνταγμα της Ελλάδας) <i>(Κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένων-Εργασία σε ομάδες)</i></p> <p>3η. Ομάδες Κοινωνικής Δράσης ή «Τι Πολίτες είστε;»: «Απαθείς», «Διαδικτυωμένοι», «Κυνικοί» ή «Κινηματικοί»; <i>(Παιχνίδι ρόλων σε ομάδες)</i></p>
		ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
		<p>A. Πώς μπορώ να γίνω Έλληνας Πολίτης;</p> <p>B. Μαθητικά συμβούλια και δημοκρατική συμμετοχή</p>

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ**ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (Δ.Ω.): 4****ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ***Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:***ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ****ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**

- να καταδεικνύουν την πολιτισμική ποικιλομορφία της Ε.Ε. μελετώντας τον σημερινό χάρτη των κρατών μελών της
- να ερμηνεύουν τους λόγους δημιουργίας της Ε.Ε. και τις σύγχρονες προκλήσεις που αντιμετωπίζει
- να κατανοούν τις έννοιες της διεύρυνσης και της εμβάθυνσης της Ε.Ε.
- να προσδιορίζουν τον όρο ευρωπαϊκή ιθαγένεια συγκριτικά με την εθνική-ελληνική ιθαγένεια
- να προσδιορίζουν τα δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών
- να αναγνωρίζουν τους πρωταρχικούς τομείς πολιτικής της Ε.Ε. και να αξιολογούν την επίδραση των πολιτικών αυτών στη ζωή του ευρωπαίου πολίτη
- να περιγράφουν οφέλη και προκλήσεις από τη χρήση του κοινού νομίσματος για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τα κράτη μέλη

1. Η δημιουργία και η εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Τα κράτη μέλη της Ε.Ε. σήμερα, δυνατότητες μελλοντικής διεύρυνσης και εμβάθυνσης
- Λόγοι δημιουργίας της Ε.Ε., στόχοι και σύγχρονες προκλήσεις
- Η εμβάθυνση και η διεύρυνση του ευρωπαϊκού εγχειρήματος
- Ευρωπαϊκή ιθαγένεια σε σχέση με την ελληνική ιθαγένεια

2. Βασικοί τομείς πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Οικονομική και Νομισματική Ενοποίηση (ΟΝΕ)

- Πρωταρχικοί τομείς πολιτικής της Ε.Ε.
- Η χρήση ενιαίου νομίσματος: υφιστάμενη κατάσταση, οφέλη και προκλήσεις
- Η Ευρωζώνη: δεσμεύσεις και προκλήσεις για τα κράτη μέλη

1η. Διεύρυνση της Ε.Ε. – από τις 6 στις 28 χώρες
*(Αξιοποίηση οπτικού υλικού-Συζήτηση στην τάξη)***2η.** Η Διακήρυξη Σουμάν (1950)
*(Κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένων)***3η.** Η Διακήρυξη της Ρώμης (2017)
*(Κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένων)***4η.** Εμβάθυνση-διεύρυνση στην Ε.Ε.
Τα κριτήρια προσχώρησης
*(Κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένου)***5η.** Ευρωπαϊκή ιθαγένεια και τα δικαιώματα του ευρωπαίου πολίτη
*(Κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένων)***6η.** Οι τομείς πολιτικής της Ε.Ε.
*(Αξιοποίηση οπτικού υλικού-Συζήτηση στην τάξη)***7η.** Το ευρώ ως όχημα για την ΟΝΕ
*(Εργασία σε ομάδες-Συζήτηση στην τάξη)***8η.** Αποχώρηση κράτους μέλους από την Ε.Ε.
*(Κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένων)***ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ****A.** Η ένταξη και η πορεία της Ελλάδας στην Ε.Ε.**B.** Η διεύρυνση της Ε.Ε. – υποψήφια και δυνάμει υποψήφια προς ένταξη κράτη στην Ε.Ε.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Π Λ Η Θ Υ Σ Μ Ο Σ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (Δ.Ω.): 4

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- να προσδιορίζουν τα φαινόμενα (κοινωνικά, οικονομικά κ.ά.) που αφορούν στον πληθυσμό
- να παρακολουθούν και να ερμηνεύουν τις μεταβολές των πληθυσμιακών φαινομένων στη διαχρονική τους εξέλιξη
- να τοποθετούν τα πληθυσμιακά φαινόμενα εντός συγκεκριμένων ιστορικών και κοινωνικών πλαισίων
- να «διαβάζουν» και να ερμηνεύουν τις στατιστικές πληροφορίες για τον πληθυσμό
- να αντιλαμβάνονται την καταγραφή του πληθυσμού ως επιστημονικό αντικείμενο
- να αμφισβητούν κοινότοπες και μη τεκμηριωμένες επιστημονικά αντιλήψεις που αποδίδονται σε ορισμένες ομάδες του πληθυσμού
- να ερμηνεύουν αξιολογικές κρίσεις περί του πληθυσμού και τις συνέπειές τους
- να εξηγούν το χαρακτηριστικό της ανομοιογένειας του πληθυσμού
- να συσχετίζουν τα διάφορα χαρακτηριστικά του πληθυσμού μεταξύ τους και να προβληματίζονται για τις ανισότητες που άμεσα ή έμμεσα φανερώνουν

- 1. Ο πληθυσμός ως μέγεθος: «μετρώντας» τον πληθυσμό**
 - Οι «τροχιές» των πληθυσμιακών φαινομένων
 - Οι λόγοι μεταβολής των πληθυσμιακών φαινομένων
 - Παράμετροι που σχετίζονται με τον παγκόσμιο πληθυσμό: ρυθμός γονιμότητας, μέση ηλικία, πυκνότητα (άτομα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο), προσδόκιμο ζωής
- 2. Ο πληθυσμός ως μέγεθος: ποικιλομορφία και ανομοιογένεια**
 - Η «γεωγραφία» του παγκόσμιου πληθυσμού
 - Πληθυσμιακή ανομοιογένεια και ποικιλία: διαφορές του πληθυσμού ως προς τη γεωγραφική περιοχή, το θρήσκευμα, την εθνότητα, την ηλικία
- 3. Ο πληθυσμός ως σύσταση: διακρίσεις και διαχωρισμοί**
 - Ο «σωστός» πληθυσμός, «ανώτεροι-κατώτεροι» πληθυσμοί
 - Αποκλεισμός, γκετοποίηση, φυσική εξόντωση πληθυσμών: ιστορικά παραδείγματα (π.χ. Ολοκαύτωμα, γενοκτονίες)
 - Φυλετικές διακρίσεις, μορφές ρατσισμού στην καθημερινότητα, διακρίσεις σε βάρος πληθυσμών

- 1η.** Τάση του παγκόσμιου πληθυσμού
(Επισκόπηση και επεξεργασία στατιστικών δεδομένων- Συζήτηση στην τάξη)
- 2η.** Πρόβλεψη για τον παγκόσμιο πληθυσμό
(Επισκόπηση και επεξεργασία στατιστικών δεδομένων- Συζήτηση στην τάξη)
- 3η.** Η ανομοιογένεια του πληθυσμού
(Επισκόπηση και επεξεργασία στατιστικών δεδομένων- Συζήτηση στην τάξη)
- 4η.** Διακρίσεις και διαχωρισμοί πληθυσμιακών ομάδων
(Κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένων-Αξιοποίηση οπτικοακουστικού υλικού-Εργασία σε ομάδες- Συζήτηση στην τάξη)

<ul style="list-style-type: none"> - να εντοπίζουν τρόπους και μέσα με τα οποία τα κράτη και η διεθνής κοινότητα «ρυθμίζουν» τον πληθυσμό - να εξηγούν τον τρόπο με τον οποίο ρατσιστικές ή ξενοφοβικές αντιλήψεις επικαλούνται την επιστήμη για να αντλήσουν νομιμοποίηση 	<p>4. Ο πληθυσμός ως σύσταση: η επιστήμη και η «ρύθμιση» του πληθυσμού</p> <ul style="list-style-type: none"> - Έλεγχος των γεννήσεων - Αναπαραγωγική υγεία - Κοινωνική θέση και αναπαραγωγικά δικαιώματα των γυναικών 	<p style="text-align: center;">ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ</p> <p style="text-align: center;">Ζητήματα Βιοηθικής</p>
--	--	--

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5: Τ Α Υ Τ Ο Τ Η Τ Ε Σ**ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (Δ.Ω.): 4****ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ***Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:***ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ****ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**

- να περιγράφουν πώς οι ταυτότητες διαμορφώνονται και μεταβάλλονται ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες και τις παρεμβάσεις του ατόμου
- να εξηγούν πώς οι ταυτότητες συνθέτουν ένα συλλογικό «εμείς», το οποίο διαφοροποιεί από τους «άλλους»
- να αντιλαμβάνονται ότι το ίδιο άτομο έχει διαφορετικές ταυτότητες, οι οποίες συχνά βρίσκονται σε σύγκρουση
- να αναγνωρίζουν την καθοριστική σημασία που έχουν το φύλο και το σώμα στις διαδικασίες διαμόρφωσης ταυτότητας
- να αποδέχονται την ενεργητική σχέση του ατόμου με το σώμα του και να σέβονται τη δυνατότητα του ατόμου να εκφράζεται με διάφορους τρόπους
- να σέβονται τα δικαιώματα που συνδέονται με τις διαφορετικές ταυτότητες και να τα συσχετίζουν με τους αγώνες διεκδίκησής τους

1. Προσδιορισμός και εξέλιξη του όρου Ταυτότητα «Εμείς» και οι «Άλλοι»

- Η έννοια της ταυτότητας και τα συστατικά της
- Ουσιοκρατική και μη ουσιοκρατική αντίληψη της ταυτότητας
- Οι ταυτότητες από τις προβιομηχανικές κοινωνίες μέχρι τον 21ο αιώνα
- Ατομικές και συλλογικές ταυτότητες
- Σύγκρουση ταυτοτήτων

2. Φύλο, Σώμα και Ταυτότητα Ταυτότητες και Δικαιώματα

- Έμφυλες ταυτότητες
- Σώμα και δήλωση ταυτοτήτων
- Πολιτική της ταυτότητας: η ταυτότητα ως μέσο διεκδίκησης δικαιωμάτων

1η. Τα «Αν», τα «Πώς» και τα «Γιατί» των Ταυτοτήτων
*(Συζήτηση στην τάξη)***2η.** Ταυτότητες: έννοια, εξέλιξη, ατομικότητα-συλλογικότητα, σύγκρουση
*(Εργασία σε ομάδες)***3η.** Θέματα φύλου και ταυτότητα
*(Κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένων)***4η.** Φύλο - Σώμα - Ταυτότητες
*(Αντιγνωμία)***ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**

- A.** Πρακτικές παρέμβασης πάνω στο σώμα για τη δήλωση ταυτοτήτων
- B.** Πολιτική της ταυτότητας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 6: Π Α Γ Κ Ο Σ Μ Ι Ο Π Ο Ι Η Σ Η		ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (Δ.Ω.): 2
ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ <i>Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:</i>	ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - να περιγράφουν το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και τη δυναμική του εξέλιξη - να εντοπίζουν τα αίτια και τις συνέπειες της παγκοσμιοποίησης στην οικονομική, πολιτική, κοινωνική και πολιτισμική διάστασή της - να διατυπώνουν τις απόψεις τους για το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και να τις τεκμηριώνουν με επιχειρήματα - να αξιολογούν τις σύνθετες διαστάσεις του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης σήμερα και να προβληματίζονται σχετικά με την πιθανή εξέλιξή του σε μια μελλοντική προοπτική 	<p>1. Η εξέλιξη του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης. Αίτια και συνέπειες</p> <ul style="list-style-type: none"> - Έννοια της παγκοσμιοποίησης - Τα αίτια και οι συνέπειες του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης σε διαφορετικά πεδία (οικονομία, πολιτική, κοινωνία, πολιτισμός, περιβάλλον) <p>2. Παγκοσμιοποίηση: προκλήσεις και κίνδυνοι</p> <ul style="list-style-type: none"> - Προκλήσεις και κίνδυνοι στην οικονομία και την πολιτική 	<p>1η. Πώς ορίζεται η παγκοσμιοποίηση; <i>(Κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένων-Εργασία σε ομάδες)</i></p> <p>2η. Αποικιοκρατία και παγκοσμιοποίηση <i>(Αντιγνωμία)</i></p> <p>3η. Προκλήσεις και κίνδυνοι για ανθρώπους και αγαθά στην παγκοσμιοποίηση <i>(Εργασία σε ομάδες)</i></p>
		ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
		<p>A. Παγκόσμια ηλεκτρονικά κοινωνικά δίκτυα</p> <p>B. Πολιτισμική παγκοσμιοποίηση: ομογενοποίηση ή πολιτισμική ποικιλομορφία;</p>

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 7: Μ Ε Τ Α Ν Α Σ Τ Ε Υ Σ Η**ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (Δ.Ω.): 4****ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ***Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:***ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ****ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**

- να εξοικειωθούν με τις βασικές έννοιες που αναφέρονται στο μεταναστευτικό και το προσφυγικό φαινόμενο
- να διακρίνουν τους λόγους που αναγκάζουν τους ανθρώπους να εγκαταλείπουν τις πατρίδες τους
- να αξιολογούν τις συνέπειες της μετανάστευσης και του προσφυγικού φαινομένου
- να ερμηνεύουν τη διαχρονικότητα του φαινομένου της μετανάστευσης
- να μελετούν και να προσεγγίζουν κριτικά τις διαφορετικές οπτικές για τη μετανάστευση

1. Βασικές εννοιολογικές διευκρινίσεις και διαστάσεις των μετακινήσεων των πληθυσμών:**Μετανάστευση - Προσφυγιά**

- Μετανάστευση - μετανάστες (παράτυποι μετανάστες), πρόσφυγες, αιτούντες και αιτούσες άσυλο

2. Μετανάστευση: διαφορετικές οπτικές και οι κοινωνικές προεκτάσεις τους

- Αίτια και συνέπειες της μετανάστευσης:
 - α. στα άτομα και
 - β. στις κοινωνίες προέλευσης και υποδοχής
- Μετακίνηση μεταναστών και μεταναστριών, αιτούντων και αιτουσών άσυλο και προσφύγων στον κόσμο, στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, άλλοτε και σήμερα
- Η προσφυγική κρίση στην Ελλάδα

1η. Εικόνες και αριθμοί για τη μετανάστευση και την προσφυγιά (Αξιοποίηση οπτικού υλικού-Επισκόπηση και ερμηνεία στατιστικών δεδομένων)

2η. Μετανάστης και μετανάστρια, πρόσφυγας: «Ποιος» είναι «ποιος»; (Κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένων)

3η. Μετανάστευση: «Πότε» και «Πού»; «Γιατί» και «Μετά τι»; (Εργασία σε ομάδες)

4η. «Εγώ, ο μετανάστης, η μετανάστρια, ο πρόσφυγας» (Εργασία σε ομάδες-Παιχνίδι ρόλων)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Αντίπαλες ρητορικές για τη μετανάστευση: στερεότυπα, προκαταλήψεις, ξενοφοβία, ρατσισμός

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 8: Φ Τ Ω Χ Ε Ι Α Κ Α Ι Α Ν Ε Ρ Γ Ι Α**ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (Δ.Ω.): 4****ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ***Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:***ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ****ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**

- να αξιολογούν τις διαστάσεις της σχετικής και απόλυτης φτώχειας σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και τις πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση του φαινομένου
- να εντοπίζουν παράγοντες που οδηγούν στην όξυνση φαινομένων φτώχειας προσδιορίζοντας «ευάλωτες» ομάδες του πληθυσμού
- να εντοπίζουν και να συγκρίνουν τις διαστάσεις της ανεργίας διαχρονικά
- να περιγράφουν βασικά χαρακτηριστικά και αίτια των διαφορετικών τύπων ανεργίας
- να ευαισθητοποιηθούν ως προς το δικαίωμα στην εργασία, τα εργασιακά δικαιώματα και τις συνέπειες της ανεργίας
- να τεκμηριώνουν τη σημασία των πολιτικών ενίσχυσης της απασχόλησης και να προτείνουν πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση της ανεργίας σε συλλογικό και ατομικό επίπεδο

1. Φτώχεια

- Διακρίσεις και διαστάσεις της φτώχειας
- Φτώχεια και «ευάλωτες» ομάδες του πληθυσμού
- Αίτια και συνέπειες της φτώχειας, ανισοκατανομή του πλούτου, όξυνση ανισοτήτων σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο
- Πολιτικές και παρεμβάσεις καταπολέμησης της φτώχειας
- Φτώχεια και κατανάλωση

2. Ανεργία

- Ορισμός και διαστάσεις της ανεργίας σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, ειδική αναφορά σε «ευάλωτες» ομάδες
- Τύποι και αίτια της ανεργίας
- Συνέπειες της ανεργίας σε κοινωνικό, οικονομικό, ατομικό και ψυχολογικό επίπεδο
- Πολιτικές και παρεμβάσεις αντιμετώπισης της ανεργίας σε συλλογικό και ατομικό επίπεδο
- Το δικαίωμα στην εργασία

1η. Εισαγωγή στο φαινόμενο της φτώχειας
*(Συζήτηση στην τάξη)***2η.** Φτώχεια και ανισότητες
*(Επισκόπηση και ερμηνεία στατιστικών δεδομένων)***3η.** Σχέση φτώχειας και κατανάλωσης
*(Κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένου)***4η.** Ορισμός και διαστάσεις του φαινομένου της ανεργίας
*(Επισκόπηση και ερμηνεία στατιστικών δεδομένων)***5η.** Τάσεις εξέλιξης της ανεργίας
*(Επισκόπηση και ερμηνεία στατιστικών δεδομένων)***6η.** Το δικαίωμα στην εργασία: θεσμική θωράκιση και πραγματικές συνθήκες
*(Συζήτηση στην τάξη)***ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ****A.** Η ψυχοκοινωνική οπτική της ανεργίας**B.** Φτώχεια και ηλικιωμένοι**Γ.** Μια διευρυμένη θεώρηση των διαστάσεων της ανεργίας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 9: ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ**ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (Δ.Ω.): 2****ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ***Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:***ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ****ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ**

- να αναφέρουν παραδείγματα κοινωνικών κινημάτων σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο
- να περιγράφουν τα κοινωνικά κινήματα ως μια ξεχωριστή μορφή κοινωνικής έκφρασης, αμφισβήτησης και διεκδίκησης που αποβλέπει στην αλλαγή (ή στην αντίσταση στην αλλαγή) και στον κοινωνικό μετασχηματισμό
- να εντοπίζουν σύγχρονα κοινωνικά κινήματα και τα μέσα δράσης τους, προσδιορίζοντας ομοιότητες και διαφορές τους σε σχέση με το παρελθόν
- να προβληματίζονται για τον ρόλο των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας (ΜΜΕ) και των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στη δράση των κοινωνικών κινημάτων σήμερα

- Κοινωνικά κινήματα:
ορισμός και μορφές κινητοποίησης.
Παλαιότερα και σύγχρονα παραδείγματα**
- Η σύγκρουση και ο παρατεταμένος χαρακτήρας των διεκδικητικών δράσεων
 - Κινήματα και συλλογική ταυτότητα
 - «Το προσωπικό είναι και πολιτικό»: το ζήτημα της άρσης της διχοτόμησης προσωπικού-πολιτικού
 - Μέσα δράσης, ομοιότητες και διαφορές των σύγχρονων κοινωνικών κινημάτων σε σχέση με το παρελθόν
 - Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (ΜΜΕ), Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και σύγχρονα κοινωνικά κινήματα

Μελέτη και παρουσίαση κοινωνικών κινημάτων
(Εργασία σε ομάδες-Κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένων)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Ο Νέλσον Μαντέλα
και ο αγώνας εναντίον του Απαρτχάιντ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 10: ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ (ΜΚΔ)**ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (Δ.Ω.): 2****ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ***Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:***ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ****ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**

- να αξιολογούν κριτικά και να τηρούν τις προϋποθέσεις συνετής χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (ΜΚΔ)
- να προσδιορίζουν πιθανές επιπτώσεις της χρήσης των ΜΚΔ και του διαδικτύου στις ανθρώπινες σχέσεις
- να περιγράφουν τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι χρησιμοποιούν τα ΜΚΔ για να διατυπώσουν τη γνώμη τους
- να αξιολογούν τη συμβολή των ΜΚΔ στην ατομική και συλλογική έκφραση, στην ανάδειξη νέων κοινωνικών κινημάτων και στην εξέλιξη της «κοινωνίας των πολιτών»
- να εντοπίζουν καλές πρακτικές ηλεκτρονικής διακυβέρνησης για την παροχή ψηφιακών διευκολύνσεων στους δημότες

- 1. Η χρήση του Διαδικτύου και των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στη σημερινή εποχή. Προσωπικά δεδομένα**
 - Ψηφιακός γραμματισμός, παραπληροφόρηση, εγκυρότητα πληροφοριών, αξιοπιστία πηγών, σεβασμός πνευματικών δικαιωμάτων, προστασία προσωπικών δεδομένων
 - Συμπεριφορά στα ηλεκτρονικά μέσα (ψηφιακή δεοντολογία, ασφαλής χρήση) και συνέπειες χρήσης στις ανθρώπινες σχέσεις (εθισμός, επιφανειακοί δεσμοί, εκφοβισμός, φόβος περιθωριοποίησης)
- 2. Συμμετοχή, νέες μορφές συλλογικότητας και ηλεκτρονική δημοκρατία**
 - Επιπτώσεις της χρήσης των ΜΚΔ στην πολιτική, κοινωνική και καταναλωτική συμπεριφορά και στην ανταπόκριση φορέων και οργανισμών
 - Ηλεκτρονική συμμετοχή του πολίτη σε τοπικές αποφάσεις
 - Ηλεκτρονική διακυβέρνηση: η αξιοποίηση του Διαδικτύου και των ηλεκτρονικών μέσων για τις συναλλαγές πολιτών και κράτους

- 1η.** Διαστάσεις χρήσης του διαδικτύου (Επισκόπηση και ερμηνεία στατιστικών δεδομένων)
- 2η.** Προστασία προσωπικών δεδομένων (Συζήτηση στην τάξη)
- 3η.** Έκφραση γνώμης μέσω των ΜΚΔ και ηλεκτρονική συμμετοχή στα κοινά (Συζήτηση στην τάξη)
- 4η.** Καλές πρακτικές ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (Εργασία σε ομάδες)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Το Διαδίκτυο που θέλουμε

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 11: ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ**ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ (Δ.Ω.): 4****ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ***Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα είναι σε θέση:***ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ****ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**

- να εξηγούν τι είναι δίκαιο, τι είναι το «δίκαιο» και πώς το «δίκαιο» διακρίνεται από την έννοια της Ηθικής
- να διερευνούν τη σχέση ανάμεσα στην υπακοή στους νόμους και στην έννοια του «καλού πολίτη»
- να εντάσσουν την παραγωγή του «δικαίου» στο πλαίσιο των κοινωνικών δεδομένων, καταστάσεων και νοοτροπιών
- να περιγράφουν τη διαδικασία παραγωγής νόμων
- να προσεγγίζουν τις έννοιες της κοινωνικής απόκλισης, της παραβατικότητας και της εγκληματικότητας
- να διακρίνουν τα είδη του εγκλήματος
- να περιγράφουν το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης
- να προβληματίζονται για την έννοια της ποινής και τον τρόπο απονομής της δικαιοσύνης

1. Δίκαιο, Νόμος, Ηθική

- Οι έννοιες του Δικαίου και της ηθικής
- Η υπακοή στον νόμο
- Κοινωνικές συνθήκες και διαμόρφωση των νόμων
- Τα στάδια της παραγωγής των νόμων

2. Κοινωνική Απόκλιση, Παραβατικότητα και Έγκλημα

- Κοινωνική απόκλιση, παραβατικότητα, έγκλημα και ο κοινωνικός χαρακτήρας τους
- Η αντεγκληματική πολιτική: πρόληψη, καταστολή, επανένταξη
- Το τεκμήριο της αθωότητας και καμία ποινή χωρίς νόμο
- Οι εναλλακτικές ποινές

1η. «Καλός κανόνας - Κακός κανόνας»*(Συζήτηση στην τάξη)***2η.** «Το δίλημμα του Χάινζ».

Το νόμιμο είναι και ηθικό;

*(Συζήτηση στην τάξη)***3η.** «Υπακοή στους νόμους» - Το ιστορικό παράδειγμα της δίκης της Νυρεμβέργης*(Συζήτηση στην τάξη)***4η.** Το Οικογενειακό Δίκαιο, άλλοτε και σήμερα*(Συζήτηση στην τάξη)***5η.** «4 μέρες σχολείο» -

Ας φτιάξουμε έναν υποθετικό νόμο

*(Εργασία σε ομάδες)***6η.** «Ο Μενέλαος»: η παραβατικότητα

άλλοτε και σήμερα

*(Εργασία σε ομάδες)***ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ****A.** «Αθωότητα μέχρι την απόδειξη της ενοχής»

και «καμία ποινή χωρίς νόμο»

B. Η ποινή της φυλάκισης

και οι εναλλακτικές ποινές

Γ. Η έννοια, οι συνέπειες

και η καταπολέμηση της διαφθοράς